

A INMIGRACIÓN NA CIDADE DA CORUÑA. INTEGRACIÓN VS.
SEGREGACIÓN RESIDENCIAL

UNHA ANÁLISE DOS ÍNDICES DE SEGREGACIÓN E CONDICIÓNS DE
HABITABILIDADE

XAQUÍN S. PÉREZ-SINDÍN LÓPEZ

CARMEN LAMELA VIERA

TITOR

UNIVERSIDADE DA CORUÑA

PROGRAMA DE DOUTORAMENTO GLOBALIZACIÓN E
SOCIEDADE

A CORUÑA

6 de Setembro de 2011

Traballo de investigación como requisito para a obtención do Diploma de Estudos
Avanzados (DEA)

Resumo

Este traballo de investigación ten como obxectivo estudar e caracterizar as pautas residenciais da poboación estranxeira na cidade da Coruña. A análise microescalar pon de manifesto que os índices de segregación son relativamente baixos e as condicións residenciais peores ca dos españois. Os resultados veñen a confirmar un modelo de inserción da inmigración similar á de outras cidades españolas e do sur de Europa. Pola contra, a heteroxeneidade de situación é ampla segundo a nacionalidade, feito que indica diversas pautas territoriais de inserción na cidade.

Palabras chave: inmigración, A Coruña, segregación residencial, segregación espacial,

Abstract

This research aims to study and characterize the residential pattern of foreign population in the city of A Coruña. The micro-scale analysis acknowledge relatively low segregation index and low living conditions in comparison with non foreigner population. Results confirm a immigrants integration model comparable to other southern Spanish southern European cities. On the contrary, the index vary according to different nationalities what informs about different patterns of insertion in the city.

Keywords: immigration, residential segregation, socio-spatial segregation

Índice

1. INTRODUCCIÓN	69
2. CONCEPTO DE POBOACIÓN INMIGRANTE ESTRANXEIRA	71
3. ACHEGAMENTO AO CONCEPTO DE SEGREGACIÓN ESPACIAL	73
3.1 DELIMITACIÓN DO CONCEPTO	73
3.2 CAUSAS DA SEGREGACIÓN ESPACIAL	74
3.3 EFECTOS DA SEGREGACIÓN ESPACIAL	75
3.4 O ESTUDO DA SEGREGACIÓN RESIDENCIAL	77
4. FONTE E METODOLOXÍA	82
5. SEGREGACIÓN RESIDENCIAL DA POBOACIÓN ESTRANXEIRA NA CORUÑA	86
5.1 CIFRAS DE POBOACIÓN INMIGRANTE DE NACIONALIDADE ESTRANXEIRA	86
5.2 A DISTRIBUCIÓN DA POBOACIÓN DE NACIONALIDADE ESTRANXEIRA SEGUNDO BARRIOS DA CORUÑA ⁹⁰	
5.3 DISTRIBUCIÓN SEGUNDO AGREGADO CONTINENTAL E NACIONALIDADE: PRINCIPAIS PAUTAS RESIDENCIAIS	95
5.4 INDICADORES DE SEGREGACIÓN	101
6. ACCESO Á VIVENDA E CONDICIÓNS DE HABITABILIDADE	107
7. CONCLUSIÓNS	113
8. REFERENCIAS	118
9. APÉNDICE	121
NOTAS DE RODAPÉ	135

1. INTRODUCCIÓN

A orientación cara un modelo económico liberal e o enfraquecemento ao que se está vendo sometido o Estado de Benestar nas últimas décadas, agravado pola situación de inestabilidade na que desde finais da década dos 10 está somerxida a economía occidental, representa unha ameaza para os grupos máis febles da nosa sociedade.

Neste contexto faise necesaria unha intensificación da investigación social co fin de identificar focos de desigualdade social, discriminación, segregación e precariedade habitacional entre os eslavóns máis febles, como son os inmigrantes estranxeiros procedentes de países en vías de desenvolvemento.

A comezos do ano 2011, con datos provisorios do Padrón municipal de habitantes, contabilízase na cidade da Coruña a máis de doce mil residentes de nacionalidade estranxeira, o que representa o 5% do total de habitantes no concello.

A pesares de que A Coruña non rexistra os valores de cidades como Madrid ou Barcelona, onde a poboación de nacionalidade estranxeira representa máis do 17%, a evolución experimentada desde o ano 2001 incrementa o interese na realización de estudos sobre o seu proceso de asentamento.

Por outra banda, os estudos realizados até o de agora indican que a pesares de que as cidades do sur de Europa presentan índices de segregación menores, adoitan vir acompañados dunha forte precariedade habitacional.

Desde esta perspectiva, o presente traballo procura (1) examinar os niveis de

segregación residencial das principais nacionalidades no concello da Coruña, relacionándoas coa (2) situación da vivenda proporcionada polo Censo de 2001, sumándose deste xeito aos distintos estudos levados a cabo en diferentes cidades españolas nun intento por establecer pautas de comportamento territorial dos inmigrantes en España.

2. CONCEPTO DE POBOACIÓN INMIGRANTE ESTRANXEIRA

A unidade de análise no presente traballo é a poboación inmigrante estranxeira residente no concello da Coruña. Para unha maior delimitación do concepto, compre establecer unha serie de distincións. En primeiro lugar, no referente á diferenza entre estranxeiros e inmigrantes. Poderíase simplificar, limitándose ás inmigracións internacionais, afirmando que mentres que todos os inmigrantes son estranxeiros, cando menos nun primeiro momento, non todos os estranxeiros son inmigrantes. Este último posúe unha característica engadida á da extraneidade. Trátase da noción dun desprazamento internacional por motivos laborais dun ou máis membros dunha familia. Como contraposición, o concepto de estranxeiro non ten por que supoñer este desprazamento por motivos laborais. Así, o móbil laboral ten un importante significado ao aludir a persoas procedentes de países en vías de desenvolvemento, pertencentes a capas sociais con escasos medios. Tamén pode aludir a traballadores estranxeiros cualificados ou “invisibles” cun nivel de vida alto. Estes últimos serán excluídos da análise.

Por outra banda, é preciso diferenciar entre inmigrantes regulares e irregulares. O termo irregular alude a unha situación conflitiva coa administración. Cabe lembrar que non se trata dunha condición do individuo, senón unha circunstancia relativa e administrativa que depende do sistema arbitrado por cada un dos distintos réximes de extraneidade regulados polo Estado. A efectos do presente traballo, serán tidos en consideración ambos os dous. Obsérvase que a pesares de que as fontes consultadas, tanto o Padrón municipal como o Censo de poboación, tamén recollen información dos inmigrantes

irregulares, a propensión destes a non ser contabilizados impide que as estatísticas oficiais reflectan o fenómeno da inmigración en toda a súa magnitude.

Por último, o campo da investigación non abordará os inmigrantes refuxiados por motivos políticos, limitándose á inmigración por motivos económicos, é dicir, á que se realiza co afán de mellorar o nivel de vida ao proceder de países en vías de desenvolvemento.

En definitiva, a unidade de estudo no presente traballo de investigación é a poboación inmigrante estranxeira procedente de países en vías de desenvolvemento por motivos económicos.

3. ACHEGAMENTO AO CONCEPTO DE SEGREGACIÓN ESPACIAL

3.1 Delimitación do concepto

O termo segregar fai referencia ao feito de separar e marxinar a unha persoa ou a un grupo de persoas por motivos sociais, políticos ou culturais. Os procesos de segregación poden manifestarse tanto no acceso aos recursos básicos, como propiedade privada, traballo, sanidade, educación ou representación, entre outros, así como noutras facetas como a separación de barrios residenciais nas cidades coa conseguinte conformación de illas urbanas ou “guetos”.

Un claro exemplo de segregación sería a comunmente coñecida como apartheid, baseada no concepto de illacionismo dun grupo racial en particular por parte dun grupo social predominante ou maioritario, ou o sistema de castas da hindú, onde a discriminación prodúcese con respecto á poboación pertencente a un mesmo grupo racial pero que presenta algunhas particularidades sociais e culturais diferenciadas con respecto á poboación dominante; outro exemplo dáse nos Estados Unidos coas persoas de cor negro e as de cor branca. Historicamente se ten asociado a cor da pel negra, certos nomes de persoas ou formas de vestir, con razas desfavorecidas, o que fai que a segregación persista.

Así, o presente traballo centrarase no concepto de segregación espacial, tamén chamada residencial, xeográfica ou urbana definida por Jacques Brun como “distinción espacial entre as áreas de residencia de grupos de poboación que viven dentro dunha mesma

aglomeración” (1994) Esta definición presupón a posibilidade de identificar pautas e patróns territoriais de asentamento asociados a algunha característica particular dos grupos de poboación como o nivel socioeconómico, a relixión ou, para o caso que nos ocupa, a nacionalidade.

3.2 Causas da segregación espacial

A sistematización das causas de segregación espacial presentes na literatura científica proposta por Jordi Bayona i Carrasco (2007) no seu artigo “*A segregación residencial da poboación estranxeira en Barcelona: unha segregación fragmentada?*”, diferencian entre (1) a segregación por motivos socioeconómicos, (2) a segregación por motivos demográficos e (3) a segregación étnica ou “racial”. Cando as dúas primeiras causas non acaban de explicar de forma coherente todas as diferenzas residenciais existentes, afirma, é cando se pode considerar o terceiro factor. Este podería responder igualmente a dous grandes grupos de motivos, (1) procesos endóxenos de agrupación e (2) a situacións de discriminación. O primeiro dos casos fai referencia a procesos internos aos propios grupo que acaban afectando á concentración residencial. Sen embargo, Van Kempen (2007) ten rexeitado este factor ao comprobar que un mesmo grupo nacional presenta diferentes pautas residenciais segundo a cidade europea, considerando as peculiaridades da propia cidade, tales como mercado inmobiliario ou laboral, como factores determinantes. Igualmente, a discriminación é para moitos autores o mecanismo explicativo da segregación e se manifesta nomeadamente no acceso á vivenda.

3.3 Efectos da segregación espacial

Algúns autores sinalan como efectos positivos a apropiación do espazo urbano (Simon, 1998), contribuíndo a mellorar a comunicación entre eles e á creación de negocios étnicos (Murdie y Borgegard, 1998), constituíndose así como “portos de primeira entrada” para os novos inmigrantes, o que facilita a súa adaptación á sociedade receptora.

No que aos efectos negativos se refire, encóntranse menores opcións de integración social, limitando o contacto co resto da sociedade. Así as consecuencias poden darse en diferentes ámbitos, como a adquisición da lingua, acceso ao mundo laboral, acceso a beneficios sociais polo seu descoñecemento, entre outros.

Existe, en definitiva, unha clara relación entre as pautas residenciais e o modelo de integración na sociedade de chegada. Este tense configurado como un dos principais puntos do desenvolvemento teórico sobre a segregación espacial. Esta pode ser considerada como un estadio previo á inevitable integración, ou ben todo o contrario, un obstáculo que a desacelera. Así, Musterd (2003) apunta que non existen probas empíricas, nin motivos evidentes para establecer a relación entre segregación e non integración na sociedade, destacando que a situación onde os grupos con elevadas cotas de segregación residencial ao mesmo tempo encóntranse ben integrados na sociedade, como as clases altas ou os inmigrantes procedentes de países desenvolvidos. Pola contra, unha coexistencia espacial non segregada pode agochar intensos conflitos sociais e situacións de forte discriminación.

Por último, tal e como concibe Peach (1996), un punto chave na avaliación da segregación residencial será o carácter voluntario ou involuntario da mesma. É dicir, se os inmigrantes teñen capacidade de elección residencial ou pola contra se atopen sometidos a esta.

3.4 O estudo da segregación residencial

Os primeiros estudos sobre o problema da segregación espacial dos inmigrantes no espazo urbano proveñen do campo académico norteamericano de principios do século XX, nos traballos desenvolvidos polos estudosos da Escola de Chicago e o que se denominou “ecoloxía humana”, con Robert Park, Ernests Burgees, e Lewis Wirth á cabeza.

No contexto desta cidade norteamericana das primeiras décadas do século XX danse as condicións para que xurdan discursos que conciben o tema da distribución da poboación estranxeira. Así, os procesos de concentración eran considerados un “problema social” e, posteriormente, un problema sociolóxico.

O forte crecemento demográfico, baseado principalmente nos movementos migratorio afroamericanos provenientes do sur de Estados Unidos, así como poboación de orixe europeo, fixo de Chicago unha “mestura de pobos” (Weber, 1995). En paralelo a un forte desenvolvemento industrial e capitalista, xorden movementos obreiros, sindicatos e partidos políticos co fin de defender os intereses dos traballadores, na gran maioría inmigrantes. Pronto as correntes racistas e xenófobas norteamericanas situaron aos inmigrantes no seu punto de mira, cualificándoos de potenciais axitadores.

Neste contexto emerxente xurde na Universidade de Chicago a base do que se constituíu como o movemento de reforma social en Nova York e Chicago. Cara fins do século XIX nacía en Estados Unidos un importante movemento de planificación urbana

inaugurando novas ferramentas de intervención sobre a cidade, que foi acompañada dun desprazamento do eixo de acción do goberno nacional aos gobernos municipais. Así xorden e se desenvolven unha serie de saberes en relación á administración e xestión do social, e diversos estudos sobre as condicións de vida e de habitación das capas máis desfavorecidas da poboación do norte urbano e industrial estadounidense.

Os estudos da Escola de Chicago concibían a segregación residencial como un feito natural do proceso migratorio nun primeiro momento do seu establecemento, como un paso previo á progresiva integración. Así, as pautas residenciais dos inmigrantes pasarían dunha segregación espacial inicial a unha relativa dispersión pola cidade, e este feito, estaría estreitamente ligado ao proceso de integración na sociedade receptora.

Segundo esta teoría, habería unha serie de etapas de integración, que ían desde a (1) inicial competición entre os recién chegados e nativos, (2) o conflito, estruturante das relacións entre os grupos, que desemboca no (3) recoñecemento do novo grupo como grupo étnico, pasando logo á (4) acomodación ás novas condicións que podería derivar nun novo conflito ou ben nunha asimilación final.

Unha boa parte das elaboracións teóricas da escola de Chicago están estimuladas pola preocupación respecto das “taxas apropiadas de inmigración” (Burguess, 1920), que permitan a integración dos novos residentes (aínda que iso se fixera desde unha perspectiva nacionalista e cunha linguaxe bioloxicista que trataba de presentar os problemas e solucións como inscritos no orde da natureza). A partir dos anos corenta, precisamente nos Estados Unidos xorden os primeiros traballos que van desenvolver

indicadores cuantitativos para dar conta de distintos tipos de segregación residencial. Neste sentido, os indicadores desenvolvidos intentaban detectar algunha das situacións que se consideraba un “*ghetto*”. Algúns destes indicadores foron aplicados no presente traballo (ver apartado 4)

En Europa, a preocupación pola segregación residencial da poboación estranxeira é máis recente, data de mediados da década dos setenta. O denominado capitalismo flexible, vinculado ao desenvolvemento tecnolóxico, a deslocalización industrial e os novos modos de organización da produción e o traballo, tivo importantes implicacións en termos de caída da demanda de mao de obra, aumento do desemprego e a precariedade laboral. Neste marco, detivéronse as políticas de recrutamento de inmigrantes en Europa e pecháronse as fronteiras; pero a implementación de políticas migratorias restritivas tivo o efecto non previsto de favorecer o seu establecemento definitivo. Neste momento, a integración dos inmigrantes configúrase como un tema central na política dos Estados.

Nas últimas décadas, e coincidindo cunha maior inquedaanza polos disturbios rexistrados en varias cidades europeas e cun forte compoñente étnico (en París no ano 2005 ou máis recentemente, en varias cidades inglesas en 2011), tense incrementado notablemente os estudos sobre a segregación e concentración da poboación inmigrada en distintas cidades do contexto europeo. Nestes traballos, especialmente nos últimos anos, aparece de modo recorrente o temor á constitución de “*ghettos*” semellantes aos encontrados en cidades norteamericanas.

Neste sentido, aínda que autores como Deurloo y Musterd, 1998; Glebe, 1997; Musterd

y Smakman, 2000; entre outros, sitúan o desenvolvemento do Estado de Benestar como un factor explicativo dunha menor desigualdade social e en consecuencia menor segregación en Europa con relación a Estados Unidos; o seu desmantelamento, acelerado nos últimos anos por mor da crise financeira internacional, introduce maiores interrogantes sobre a evolución futura da segregación residencial en Europa. A orientación cara un modelo económico liberal, redución de prestacións sociais, e as maiores diferenzas nos niveis de renda poden ter consecuencias sobre a poboación procedente de países en vías de desenvolvemento, ao encontrarse máis feble economicamente, e comportar posibles variacións nas súas pautas de distribución que incrementen a segregación residencial que acabe afectando á integración na sociedade, unha vez que se ten asumido, no contexto europeo, unha relación negativa entre ambas (Musterd 2003)

Neste sentido, os estudos realizados nos países do sur de Europa permiten falar duns patróns residencias da poboación estranxeira veñen a contradicir de algún xeito este modelo. O alto grao de propiedade da vivenda no sur de Europa, xunto cun nivel de intervención estatal que de por si é pouco significativo, suxerirían unha situación con altos índices de concentración e segregación residencial, mais os estudos realizados até o momento apuntan noutra dirección. Así, Malheiro (2002) suxire unha serie de pautas de comportamento territorial da inmigración nas cidades do sur en contraposición a situación dos países do Norte e Oeste, como son (1) peores condicións de vivenda, (2) unha maior importancia do acceso á vivenda a través de vías informais, (3) menores niveis de segregación residencial e (4) unha maior “periferización” dos inmigrantes na

cidade.

No contexto español, as investigacións realizadas veñen a confirmar o modelo proxectado por Malheiro, principalmente no que ás condicións da vivenda e os niveis de segregación residencial se refire. Segundo Bayona (2007) a discriminación da poboación estranxeira residente en Barcelona faise máis visible nas dificultades de acceso á vivenda e ás condicións de habitabilidade da mesma que na distribución residencial, introducindo así o concepto de segregación fragmentada.

Aínda que Bayona xa fai referencia ás diferenzas entre nacionalidades, o traballo máis recente de Josefina Domínguez Mujica, Juan Manuel Parreño Castellano, Ramón Díaz Hernández (2010) pon de manifesto a necesidade de matizar o modelo de Malheiro, unha vez apreciadas importantes disparidades en función das (1) cidades, (2) da antigüidade dos fluxos e das (3) distintas nacionalidades.

Neste contexto, tal e como se comentou no apartado introdución, o presente traballo supón unha contribución ao debate sobre as pautas residenciais da poboación estranxeira en España, tanto no referido aos índices de segregación como á dificultade no acceso á vivenda e as condicións da mesma.

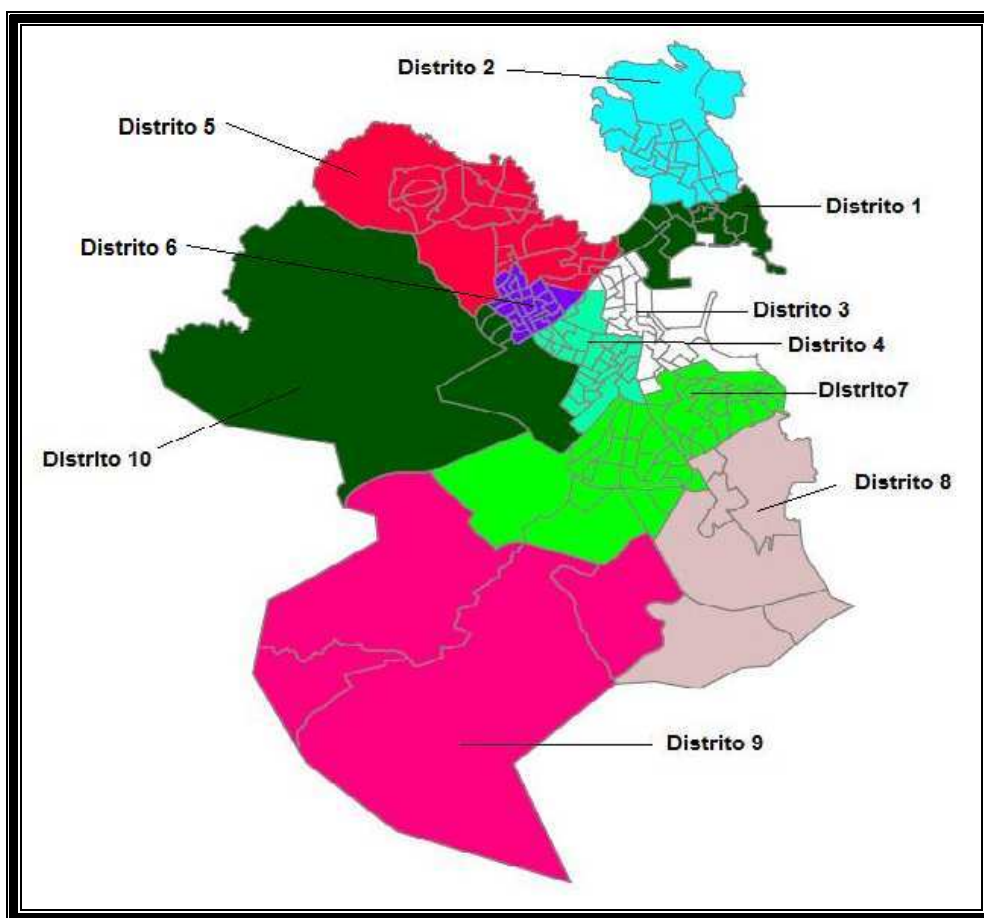
4. FONTE E METODOLOXÍA

Dúas foron as principais fontes de información utilizadas para a realización do presente traballo: o Censo de Poboación e Vivenda 2001, con información desagregada tanto a escala territorial macro (estado), como micro (municipios, distritos e seccións censuais) e a explotación estatística do Padrón Municipal de habitantes que, desde o ano 2004 conta con información desgregada até o nivel inframunicipal.

Para a medición da segregación residencial dos inmigrantes foron aplicados unha serie de indicadores cun extenso uso no ámbito anglosaxón, como o cociente de localización, índice de disimilaridade e a taxa de extraneidade. Tamén se obtivo a evolución dos mesmos indicadores segundo continente e país de procedencia.

Ademais da aplicación destes indicadores, foron consultadas unha serie de variables referentes, nomeadamente, ás condicións da vivenda entre a poboación estranxeira.

Mediante o uso dun software de representación xeográfica da información e co obxectivo de facer máis visible a distribución residencial segundo determinadas variables, foron configurados unha serie de mapas a partir da cartografía a nivel distritos e seccións censuais do concello da Coruña proporcionada polo INE. Na Figura 1 móstrase un mapa coa división da cidade segundo distritos e seccións utilizado ao longo do traballo.

Figura 1 Mapa da cidade da Coruña segundo distritos e seccións

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Instituto Nacional de Estadística

A continuación recóllese a correspondencia de cada un dos distritos cos barrios e rúas da cidade:

Distrito 1: Cidade vella, parte da Praza de España, San Andrés, parte da Praza de Pontevedra, Juana de Vega, Praza de Mina, San Agustín, A Mariña, Os cantóns e Orzán.

Distrito 2: Panadeiras, parte da Praza de España, Monte Alto, A Torre, Orillamar, Paseo Marítimo ata María Pita, Matadero, Zalaeta, Pedro Barrié de la Maza e Adormideras.

Distrito 3: Parte de Juana de Vega, parte da Praza de Pontevedra, Juan Florez, parte baixa da Avda. Finisterre, parte da Ronda de Nelle, Fernández Latorre, Catro Camiños, A Palloza, parte de Xeneral Sanjurjo, Ramón y Cajal e parte da Avda do Exército.

Distrito 4: Parte alta da Avda. de Fisterra Estación de San Cristóbal, Joaquín Planells, parte de Ronda de Nelle, Os Mallos, parte de Ronda de Outeiro, San Luis, Vioño, Avda de Arteixo e Sagrada Familia.

Distrito 5: Parte da Praza de Pontevedra, Alfredo Vicenti, Fernando Macías, Praza de Portugal, Paseo das Pontes, Manuel Murguía, Calvo Sotelo, Labañou, Cidade Escolar, O Portiño, San Pedro de Visma, Estrada dos Fortes y Os Rosais.

Distrito 6: Parte da Ronda de Nelle, Calle Barcelona, Agra do Orzán, parte da Ronda de Outeiro, Entrepeñas, Bellavista, As Conchiñas, A Gramela, Praza do Comercio e Avda. de Fisterra ata Avda. de Peruleiro.

Distrito 7: parte de Xeneral Sanjurjo, Os Castros, Castrillón, Segunda fase do polígono de Elviña, Monelos, Barrio das Flores, Matogrande, Zona Gaiteira, O Birloque, San Cristóbal das Viñas, Someso e parte de Martinete.

Distrito 8: As Xubias, O Pasaxe, Santa Xema, Palavea, Eirís, Casablanca, Curramontes, A Madosa, Avda de Montserrat, A Regueira e Pedralonga.

Distrito 9: Lugar de Elviña, A Zapateira, Mesoiro, Novo Mesoiro, parte de Martinete, Pocomaco, As Rañas, Iglesiasario, Feáns e Polígono de Vío.

Distrito 10: A Grela, A Silva, O Ventorrillo, A Moura, Lugar de Cances, Fontenova, Lugar de Bens, Comeanda, Peñamoa, Nostián y San José.

Por último, as investigacións desenvolvidas noutras cidades de España e publicadas na súa maioría revista electrónica de xeografía e ciencias sociais Scripta Nova, conformaron a bibliografía de referencia da investigación.

5. SEGREGACIÓN RESIDENCIAL DA POBOACIÓN ESTRANXEIRA NA CORUÑA

5.1 Cifras de poboación inmigrante de nacionalidade estranxeira

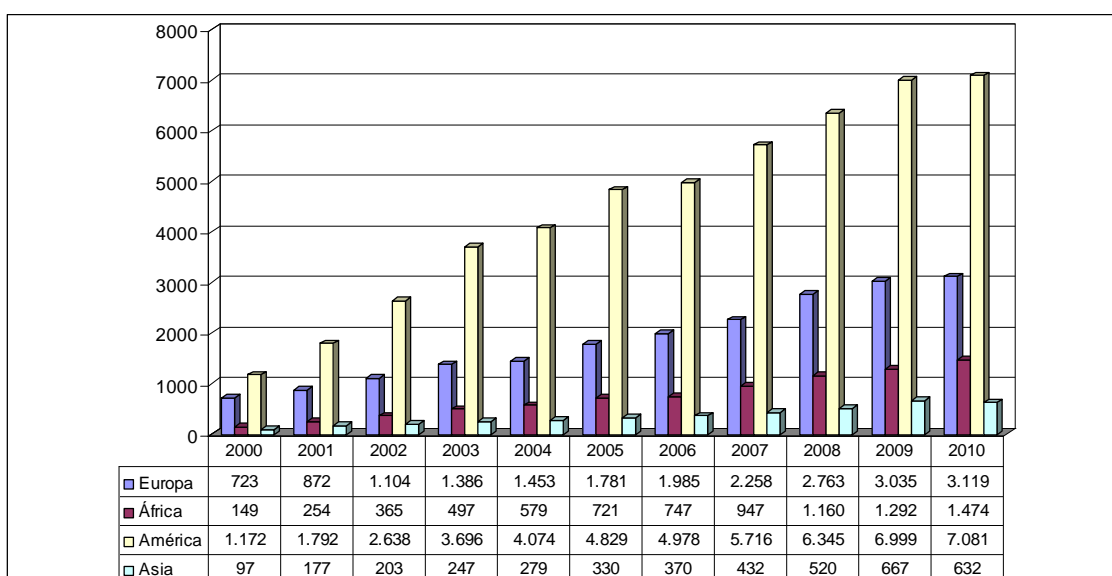
Se no ano 1996 a taxa de extraneidade na cidade da Coruña a penas acadaba o 1%, no ano 2010 ascendía a un 5% (Táboa 9). A pesares de que as cifras son claramente inferiores ás rexistradas a nivel español (12% no ano 2010), unha análise en detalle por distritos e seccións, tal e como se verá posteriormente, proporcionará taxas de até o 17%. Dalgunha maneira, a irrupción da inmigración internacional nos últimos anos actúa equilibrando a balanza demográfica coruñesa, (na última década veu reducida a poboación de nacionalidade española nun 3,25). Estes movementos inmigratorios, ao contrario dos procedentes doutros concellos da provincia da Coruña e a provincia de Lugo experimentados con anterioridade, presentan un compoñente étnico ao tratarse de poboación procedente do estranxeiro, nun contexto de globalización económica e crecemento da mobilidade cara países máis avanzados.

Lentamente, e desde finais dos anos setenta e principios dos oitenta, España tense incorporado á dinámica inmigratorio presente noutros países desde a finalización da segunda guerra mundial e o establecemento do Estado de Benestar. Esta mesma dinámica, presente tamén nas principais urbes galegas, faise palpable na evolución da poboación estranxeira residente na Coruña na última década.

A singularidade galega da emigración a América desde finais do século XIX, podería

ser a orixe do marcado carácter latinoamericano da poboación estranxeira na cidade (Carmen Lamela, 2005). A diferenza do acontecido no conxunto de España, onde a última década tivo lugar unha “latinoamericanización dos fluxos” (Izquierdo, López de Lera y Martínez, 2002; Domingo y Martínez, 2006), a situación na cidade coruñesa partía dun predominio das nacionalidades latinoamericanas e que, en calquera caso, se viu incrementado. Segundo o Padrón Municipal de Habitantes, o 1 de xaneiro de 2010 as nacionalidades americanas representaban o 57% (Figura 2) dos estranxeiros empadroados na Coruña fronte ao 46% a nivel galego e ao 31% en España (Táboa 10 en apartado 8). Séguenlle en orde de importancia Europa, cun 25,27%, África, cun 11,94% e Asia cun 5,12%.

Cabe destacar o importante incremento rexistrado na poboación de nacionalidade africana, pasando de apenas un 7% en 2000 a un 12% sobre o total de estranxeiros en 2010.

Figura 2 Composición segundo o agregado continental da poboación

estranxeira na Coruña, 2000-2009

Fonte: *Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Padrón Municipal de Habitantes do Instituto Galego de Estatística*

Por nacionalidades (Táboa 1), Brasil rexistra a maior porcentaxe, con 1,320 persoas empadroadas, seguido por Colombia (992), Perú (925), Uruguai (703), Arxentina (554), República Dominicana (465), Venezuela (440), Bolivia (421), Cuba (360), Ecuador (290), Paraguai (188) e Chile.

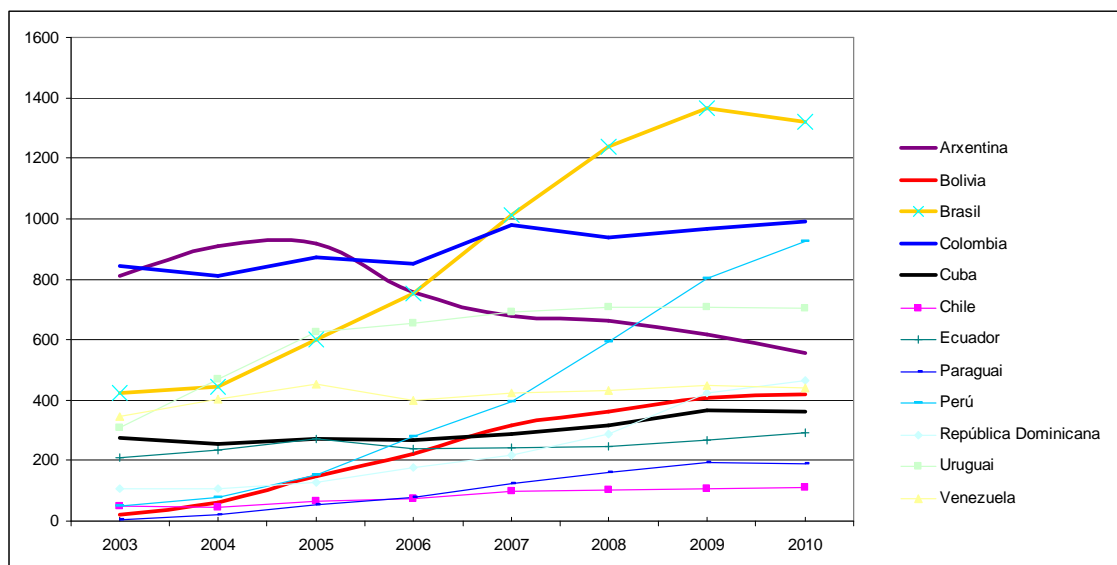
Como se observa na Figura 3, de entre todas as nacionalidades, a brasileira e, en menor medida a peruana, teñen experimentado un crecemento espectacular recentemente.

Táboa 1

Porcentaxe de poboación estranxeira. A Coruña, 2010.

País	% sobre o total
Brasil	19,53%
Colombia	14,66%
Perú	13,67%
Uruguai	10,39%
Arxentina	8,18%
República Dominicana	6,87%
Venezuela	6,50%
Bolivia	6,22%
Cuba	5,32%
Ecuador	4,28%
Paraguai	2,78%
Chile	1,61%

Fonte: *Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Padrón Municipal de Habitantes do INE*

Figura 3 Evolución da poboación estranxeira na Coruña, 1991-2010

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Padrón Municipal do INE

5.2 A distribución da poboación de nacionalidade estranxeira segundo barrios da Coruña

A evolución do número de residentes estranxeiros desde o ano 2001 ata o 2010 (Figura 4) permite entrever unha serie de elementos característicos na cidade da Coruña. En primeiro lugar existe unha (1) *tendencia de crecemento xeneralizada en toda a cidade*. A pesares das diferenzas con relación á porcentaxe de poboación de nacionalidade estranxeira segundo distrito, a evolución experimentada desde o ano 2001 fai entrever un crecemento xeneralizado en toda a cidade. Así, mentres en 2001 só dous distritos (6 e 8) superaban o 2% de estranxeiros sobre o total de residentes, no ano 2011, ningún dos distritos baixaría do 3%, chegando a acadar, algún deles, cifras superiores ao 8%. Por outra banda, existe unha (2) *importante concentración nos barrios céntricos da cidade*: o 67% dos inmigrantes estranxeiros na Coruña residen nos distritos adxacentes 4, 6, 5 e 7, mentres que só nos dous primeiros o fai o 40%.

O distrito 6, é dicir, a zona correspondente coa rúa Barcelona, parte da Ronda de Nelle e a Agra do Orzán, entre outras, rexistra non só o segundo maior número de inmigrantes estranxeiros (2.477), senón tamén a maior porcentaxe destes con relación á poboación total no ano 2010 (8,93%). A xulgar pola evolución experimentada na última década, este predominio tense estendido a distritos limítrofes, en primeira instancia cara o distrito 4 (a parte alta da Avda. de Fisterra, Estación de San Cristóbal e Joaquín Planells, entre outros) que actualmente acolle o maior número de inmigrantes (2,547, isto é, o 7,7% do total de residentes); e en segunda instancia cara o distrito 10 (correspondente á Grela, a Silva, o Ventorrillo, a Moura, lugar de Cances, Fontenova,

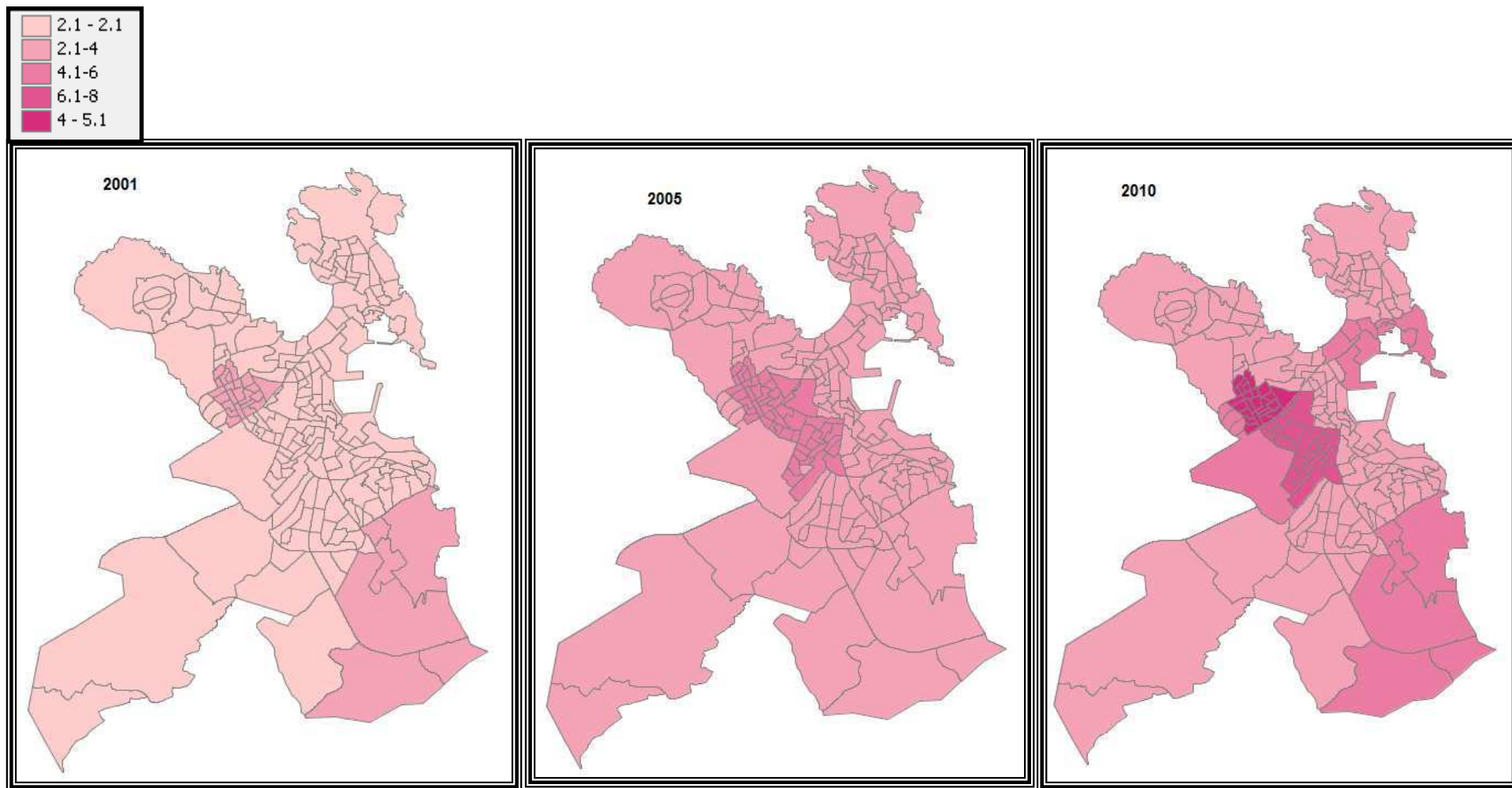
lugar de Bens, entre outros) que a pesares de acoller menos inmigración de estranxeiros en termos absolutos (395), no ano 2010 representaba preto do 5% da poboación empadroada no distrito.

O distrito 6 e 4, correspondente aos barrios da Agra do Orzán, Avenida Fisterra ou os Mallos, entre outros, foron construídos nos anos 60 e 70, e que absorberon gran cantidade de inmigrantes procedentes de comarcas rurais da provincia volven a desenvolver, en paralelo ao acontecido nos barrios Trinitat Vella e Ciutat Meridiana-Vallbona de Barcelona (Bayona, 2007), a función de recepción de novos fluxos migratorios. Así, a inmigración internacional, pode acabar reproducindo as pautas residenciais de fluxos migratorios anteriores, onde as características sociodemográficas dos inmigrantes, e a xerarquía socioeconómica dos barrios da Coruña expliquen as pautas de inserción por encima da nacionalidade.

Outro elemento característico resulta da (3) *fragmentación da poboación inmigrante*. A pesares da concentración de inmigrantes en torno aos distritos 6,4,10, no ano 2010 reafirmanse unha serie de barrios emerxentes, como a cidade vella (distrito 1), cun 5,8% de residentes estranxeiros, e a zona das Xubias, o pasaxe e Santa Xema, entre outras, cunha porcentaxe superior ao 5,3%.

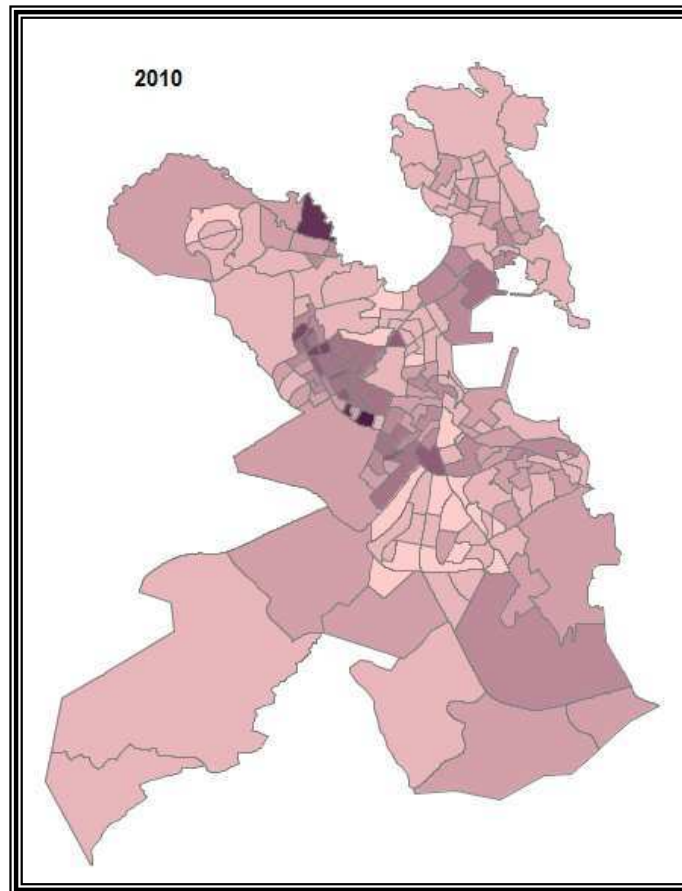
Por último, cabe falar dunha (4) *incidencia Media – Baixa en calquera dos distritos a excepción de determinadas seccións censuais*, en comparación con outras cidades españolas, onde os fluxos migratorio teñen maior importancia, rexistrando porcentaxes próximas ao 40% de estranxeiros nalgúns barrios, tal como a cidade vella de Barcelona;

as cifras da Coruña fan entrever unha incidencia Media – Baixa do número de inmigrantes residentes empadroados. Porén, tendo en conta a distribución segundo as seccións que compoñen cada distrito (Figura 5), rexístranse cifras máis altas de concentración de inmigrantes, próximas ao 20% nalgunha delas. Este é o caso da sección 28 e 16 do distrito 4 (con 18% e 15% respectivamente), ou as seccións 11, 21 e 16 do distrito 6, con aproximadamente 13% de residentes estranxeiros. Por outra banda, chama especialmente a atención as cifras rexistradas nunha sección relativamente afastada das principais zonas de acollida como é a sección 10 do distrito 5, rexistrando unha porcentaxe de inmigrantes estranxeiros superior ao 15% (162)

Figura 4 Mapas da Evolución da porcentaxe de poboación estranxeira segundo distritos; A Coruña

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Padrón Municipal de habitantes do INE

Figura 5 Mapa do Porcentaxe de poboación estranxeira residente segundo seccións; A Coruña, 2010.

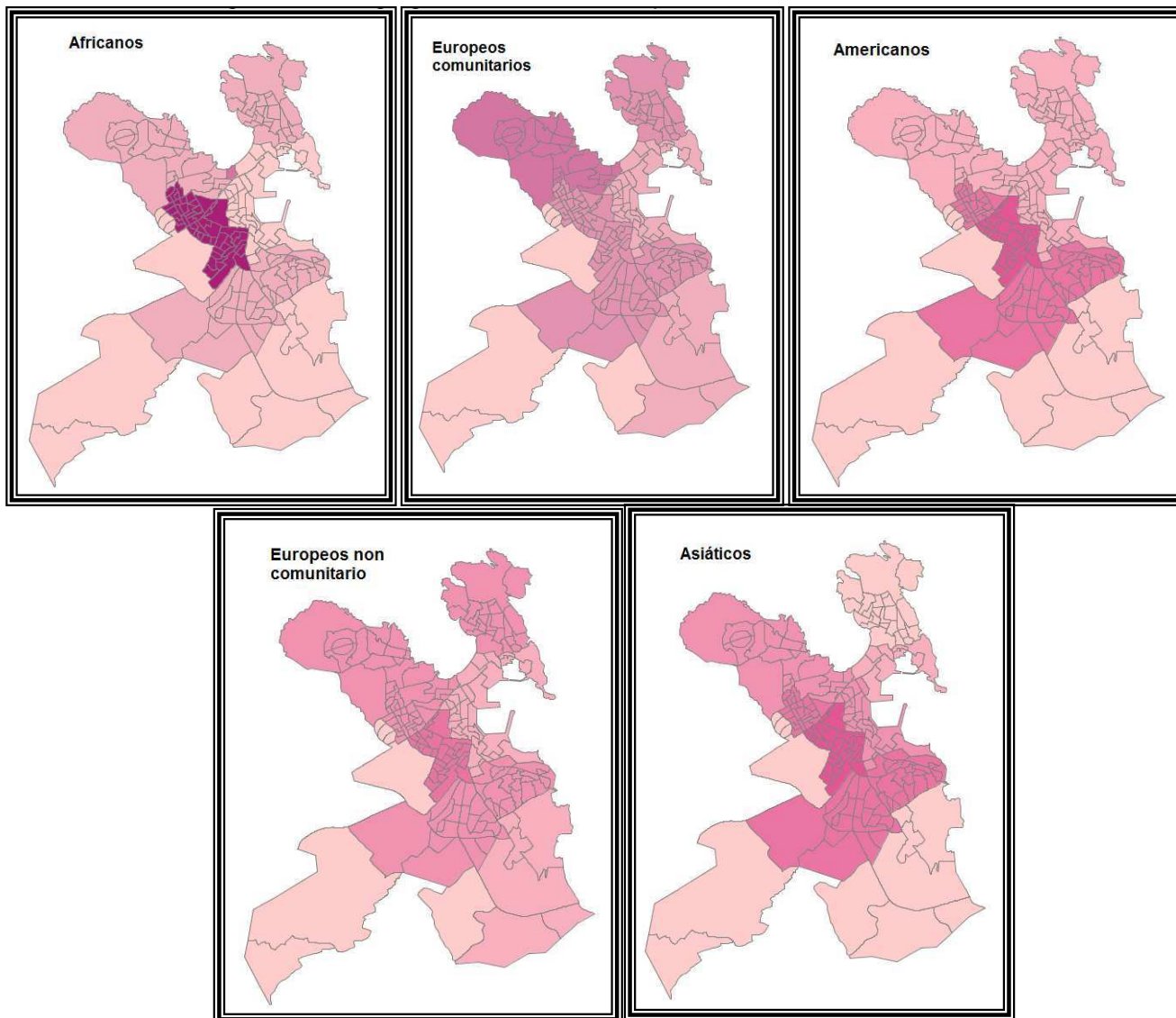
Fonte: Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Padrón Municipal de habitantes do INE

5.3 Distribución segundo agregado continental e nacionalidade: principais pautas residenciais

A distribución da poboación inmigrante estranxeira indica certa hexemonía do continente americano resultado do seu predominio numérico (ver Táboa 10 en apartado Apéndice; **Error! No se encuentra el origen de la referencia.**), pois representa máis do 50% do total de residentes estranxeiros en todos os distritos agás no 8 e no 5, onde a pesar de rexistrar a maior porcentaxe (superior ao 45%), comparte importancia cos europeos comunitarios, que acadan valores do 40% e 33% respectivamente. Igualmente, nos distritos de maior porcentaxe de estranxeiros, é dicir, o 4 e 6, os africanos e americanos representan en conxunto preto do 80% do total.

Por outra banda, na Figura 2 obsérvase o grao de concentración dos estranxeiros segundo agregado continental. Os europeos comunitarios, a pesares de acadar un 16% no distrito 5 e un 14% no distrito 7, a distribución non parece rexistrar grandes concentracións. Agás os distritos 10 e 9 con algo máis do 3%, os restantes rexistran porcentaxes de europeos comunitarios sobre o total de estranxeiros superiores ao 7%.

Con relación aos africanos, o 36% están empadroados no distrito 6 e un 30% no 4. Tendo en conta a proximidade de ambos, poderíase falar dunha concentración do 66% en torno a esa zona. Unha distribución semellante presentan os residentes procedentes de América. Máis do 40% están empadroados nos distritos centrais 4 e 6 (22% e 19% respectivamente), se ben neste caso, o 18% localízase no distrito 7. Unha distribución semellante rexistran os asiáticos, con porcentaxes de 23% e 17% nos distritos 4 e 6, e cunha maior importancia en comparación cos africanos no distrito 7.

Figura 6 Distribución da poboación estranxeira segundo continente; % en cada distrito, A

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Padrón Municipal de Habitantes do INE

As diferenzas na distribución resulta máis perceptible segundo a nacionalidade. Neste ocasión foi representado o coeficiente de localización¹ (Figura 7). Este indicador relaciona a proporción de poboación de cada nacionalidade en cada distrito coa proporción no conxunto do concello, e resulta especialmente útil para analizar o grao de concentración. Valores próximos a un indicaría que a maioría dos estranxeiros da nacionalidade en cuestión residirían nun mesmo distrito. Pola contra, valores próximo a 0 indicaría unha alta dispersión.

As nacionalidades europeas comunitarias como Alemaña, Francia ou Reino Unido mostran unha pauta de inserción común, ao estar inseridas en barrios e distritos con maiores niveis socioeconómicos como A Zapateira (distrito 10), a zona do porto (distrito 3), mais tamén na zona vella, como no caso dos cidadáns de nacionalidade alemán.

Os portugueses mostran unha clara pauta de inserción no distrito 8, rexistrando un dos coeficientes de localización máis altos (4,23).

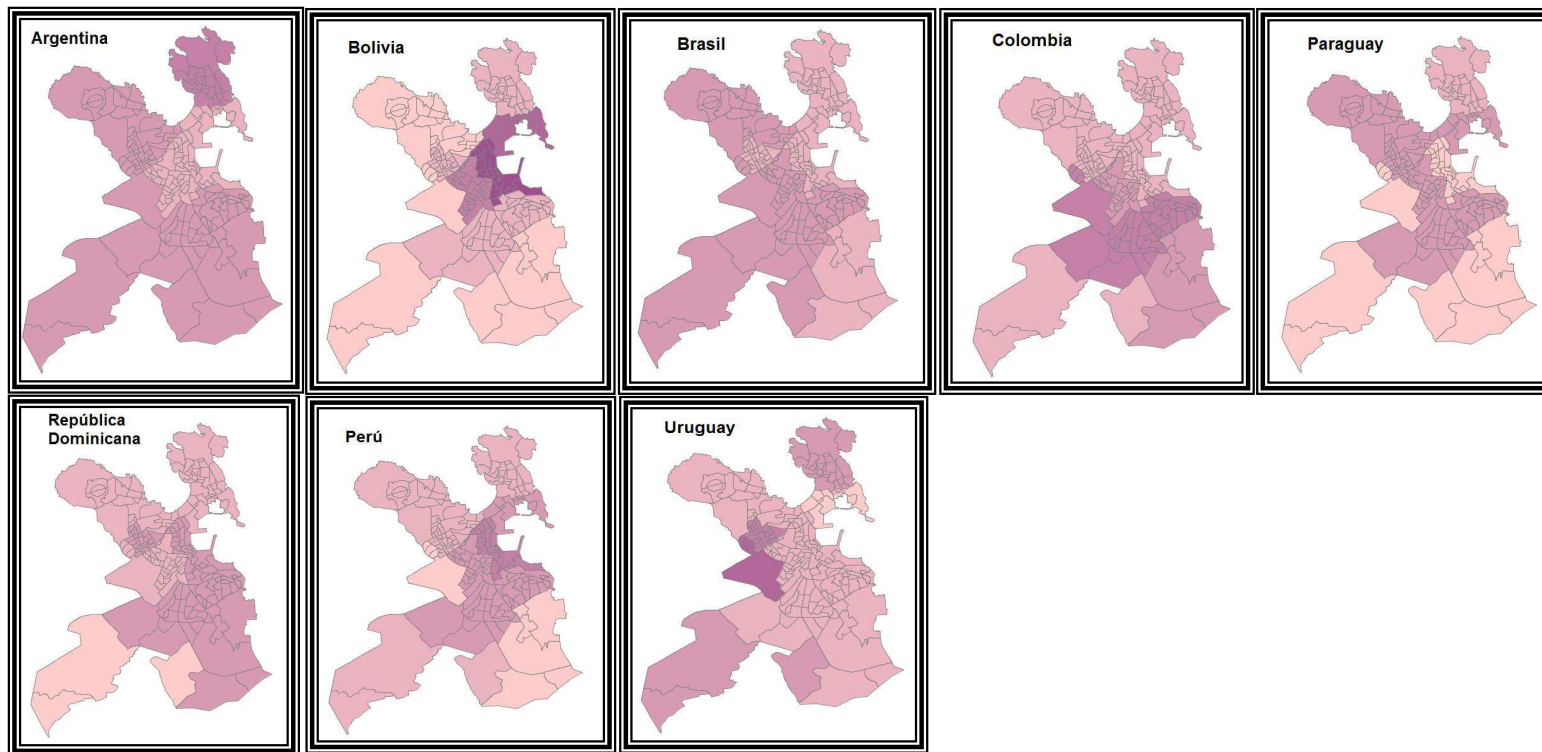
Outras nacionalidades como Senegal e Alxeria mostran unha alta concentración nos distritos 4 e 6, respectivamente, mentres que un grupo de nacionalidades sudamericanas, como Bolivia, Chile e Ecuador, rexistran unha maior concentración en torno á zona vella e a zona do porto (distrito 1 e 3) Tamén de Sudamérica, pero neste caso no distrito 10, os uruguaio rexistran unha maior concentración. Os cidadáns de nacionalidade búlgara presentan unha maior concentración no distrito 2 (Montealto), se ben o número de efectivos non é moi significativo en comparación con outras nacionalidades (115 en

toda a cidade). A representación das nacionalidades restantes caracterízase por unha maior dispersión no municipio.

Immigración na cidade da Coruña. Integración vs. segregación residencial e espacial

Figura 7 Coeficiente de Localización segundo nacionalidade; A Coruña, 2010

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Padrón Municipal de Habitantes do INE

5.4 Indicadores de segregación

O Índice de disimilaridade² (ID) constitúese como un dos indicadores máis axeitados para medir a segregación residencial da poboación. A partir deste indicador obtense unha comparación da distribución de dous grupos de poboación na cidade. Neste caso, entre cada nacionalidade/continente coa poboación de nacionalidade española. Noutras palabras, o ID informa sobre que porcentaxe da poboación da nacionalidade en cuestión debería cambiar o seu distrito/sección de residencia para que a distribución de españois e estranxeiros fose uniforme.

No ano 2010, o ID na Coruña sitúase en 0,23 a escala censual. Estas cifras son lixeiramente inferiores ás de outras cidades españolas (ver Táboa 12 en apartado 8), as cales, analizadas desde unha óptica global³ son de por si baixas. Circunstancia que, tamén no caso da Coruña, viría a confirmar o modelo residencial da poboación proposto por Malheiro (2002) para as cidades do sur de Europa, en contraposición coa situación detectada nas do norte e centro do continente, onde se producen uns maiores niveis de segregación espacial.

Con todo, a diferenza das principais cidades españolas, o ID rexistra unha evolución á inversa, na medida en que no período 2004-2010, experimentou un incremento de 0,3 puntos ata situarse nos 0,23 (segundo seccións censuais). Esta circunstancia podería estar condicionada polo volume de poboación estranxeira e pola menor antigüidade dos fluxos con relación a outras cidades. Cabe lembrar que a taxa de extraneidade na Coruña ascendía ao 5% no ano 2010, cifra claramente inferior á de calquera das principais cidades españolas, onde a cifra máis baixa sitúase en torno ao 8%.

Isto viría a confirmar a hipótese de Algaba (2003), quen sinalaba que na medida en que os fluxos son incipientes, os valores de segregación son elevados, sen que iso signifique unha situación de segregación estrutural, senón só conxuntural.

Por ese motivo, a análise dos índices de disimilaridade adoitan estar condicionados polo volume da poboación de cada grupo, podendo falar dunha relación inversa entre os valores e o número de individuos. No caso da Coruña, foi detectada unha correlación (-0,68) semellante á de outras cidades españolas (0,65: Bilbao en 2008) entre o tamaño dos colectivos estranxeiros (segundo nacionalidades) e os seus Índices de Segregación.

Adicionalmente, a representación do índice de disimilaridade segundo o tamaño do continxente mediante un gráfico de dispersión (Figura 8) resulta moi esclarecedor da situación de cada nacionalidade, podendo falar da existencia de tres modelos de distribución da poboación estranxeira na Coruña. Por unha banda, once nacionalidades rexistran unha (1) baixa segregación, con valores inferiores a 0,5 no ano 2010 (Francia, Romanía, Rep. Dominicana, Reino Unido, Cuba, Venezuela, Arxentina, Uruguai, Portugal, Perú, Colombia, Brasil e Italia). Trátase de fluxos de inmigrados esencialmente laborais, que co apoio da integración lingüística e unha maior antigüidade no asentamento, mostra un nivel de integración satisfactorio.

En contraste, países como Paquistán, Nixeria, Alxeria, Bulgaria, Ucraína e Polonia rexistran valores de segregación altos (por riba do 0,70). Se ben as diferenzas étnicas, culturais e lingüísticas podería estar detrás destes valores, trataríase de fluxos incipientes que seguindo as teses de Algaba (2003), responde a unha (2) segregación conxuntural propia dunha fase inicial de asentamento.

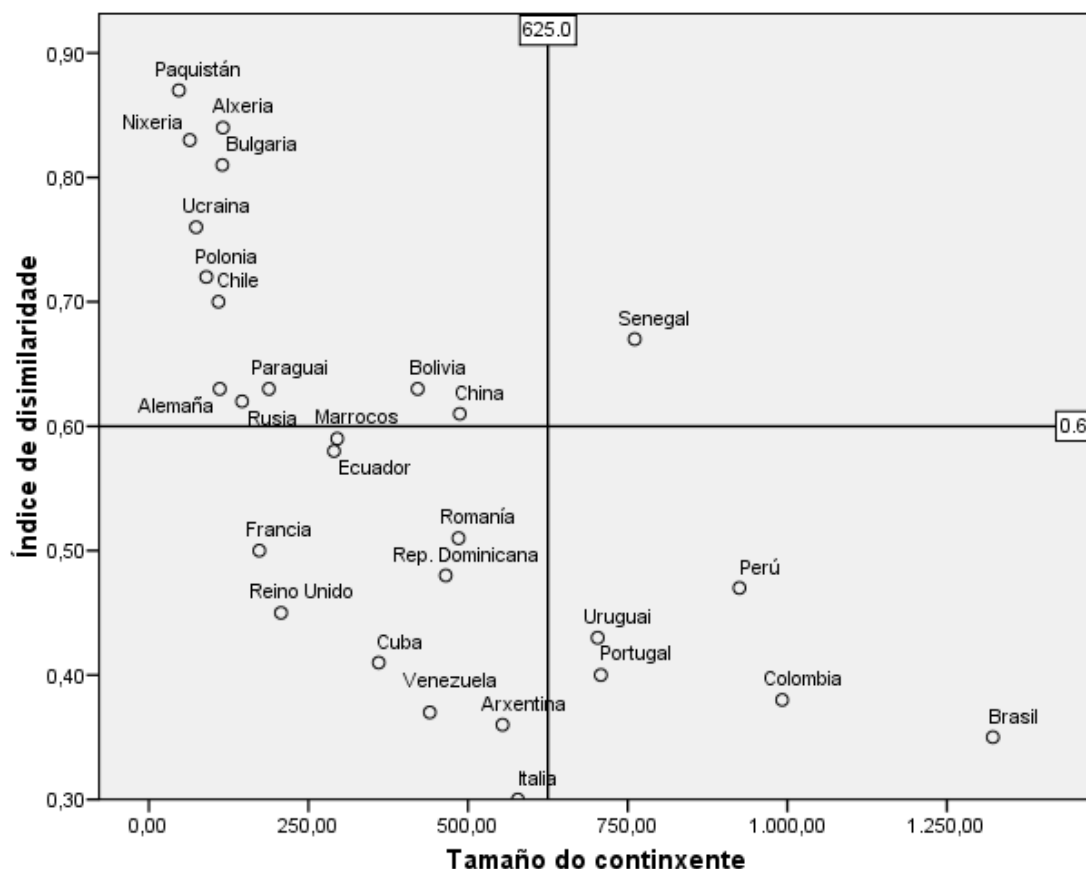
Só a nacionalidade senegalesa (e en menor medida a chinesa e boliviana) rexistra altos índices a pesares de acadar unha cifra relativamente alta de residentes rexistrados, o que permitiría falar dunha (3) segregación potencialmente estrutural, a expensas da evolución nos vindeiros anos. A inmensa maioría pertencen á etnia wolof dos murids (Mercedes Jabardo Velasco, 2006) cun perfil ocupacional que responde maioritariamente a autónomos ocupados especialmente na venda ambulante. Isto explicaría alta concentración rexistrada no distrito 4 onde se sitúa unha das zonas comerciais da cidade, como é a Rúa Barcelona. Segunda as fontes consultadas, esta etnia comezou a súa chegada a España a comezos dos anos 80 organizados por medio de estruturas relixiosas (Carter, 1997; Diouf, 2000; Evers Rosander, 1998; Guaye, 2001). Trataríanse de organización baseadas nunha rigorosa división de funcións, na que as unidades domésticas funcionan á súa vez como unidades económico relixiosas. Isto explicaría a alta segregación de senegaleses e seu previsible carácter involuntario.

Con relación aos bolivianos e tal e como se ten apuntado en investigacións realizadas noutras cidades de España a propósito dos estranxeiros procedentes de Sudamérica, o relativamente alto índice de segregación podería responder a unha concentración en barrios de nivel socioeconómico medio alto na medida en que o perfil ocupacional está vinculado a tarefas domésticas. Así, a súa residencia estaría na vivenda dos contratantes. Como se observa na Figura 7, a maioría dos bolivianos residen na zona do porto, cun alto nivel económico.

Por último, o relativamente alto índice de segregación da poboación china podería obedecer a unha preferencia residencial onde se sitúan tamén os negocios. Para este colectivo, as pautas de asentamento están moi vinculadas ás redes familiares, polo que a

movibilidade cara outras zonas non estaría tan suxeita a unha mellora da situación socioeconómica como si ocorre con outras nacionalidades.

Por último, cabería falar tamén dun grupo de nacionalidades cunha (4) segregación media tales como Alemaña, Rusia, Marrocos, Bolivia, Paraguai, Ecuador, Chile, Bolivia e China. Con valores que oscilan entre os 0,58 (Ecuador) e 0,70 (Chile).

Figura 8 Índice de Segregación a nivel de sección censal segundo nacionalidades; A Coruña, 2010

No que se refire a evolución da segregación da poboación estranxeira, foron calculados os índices de segregación para os anos 2004, 2007 e 2010 segundo continentes e nacionalidades. Tal e como se observa na Táboa 2, a evolución positiva da segregación do total de estranxeiros comentada anteriormente (de 0,20 en 2004 a 0,23 en 2010) responde a un aumento entre os residentes de nacionalidade americana, a pesares de non ser estes os que rexistran os valores máis altos. En concreto, como se observa na Táboa 3, só Arxentina e Colombia rexistran un aumento da segregación. Paralelamente, chama a atención que a arxentina sexa a única nacionalidade que rexistra un descenso no número de residentes e, por riba, de xeito notable. Entre o ano 2004 e o 2010 experimenta un descenso do 39% (pasando de 908 a 554), circunstancia atribuíble aos efectos da crise neste colectivo. Así, o incremento dos índices de segregación teñen ido paralelo á redución do número de residentes, o que permitiría falar dunha tendencia ao agrupamento dos que teñen ficado, probablemente para reducir custos de aloxamento.

Con relación á evolución experimentada polos africanos, cabe ter en conta que o índice segundo distritos rexistra unha tendencia contraria que a rexistrada segundo seccións pasando de 0,38 en 2004 a 0,43 en 2010, o que obedece, posiblemente, a un proceso de expansión do distrito 4, onde rexistra máis concentración, cara o distrito 6, con características socioeconómicas semellantes. É dicir, a pesar de que o índice se reduce en termos de seccións, non se debe tanto á mobilidade deste colectivo cara outras zonas despois dunha mellora económica senón máis ben ao propio efecto do aumento deste continxente.

Táboa 2

Evolución do Índice de segregación segundo agregado continental; A Coruña

	2004	2007	2010
Africana	0,55	0,56	0,52
Americana	0,21	0,24	0,25
Asiática	0,71	0,60	0,50
Europea (excepto Española)	0,28	0,25	0,23
Total Extranjera	0,20	0,22	0,23

Fonte: *Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Padrón Municipal de Habitantes*

Táboa 3

Evolución do Índice de Segregación segundo as principais nacionalidades; A Coruña

	2004	2007	2010	Diferenza de 2004 a 2010
Alemaña	0,75	0,64	0,63	-0,12
Arxentina	0,33	0,35	0,36	0,02
Colombia	0,37	0,39	0,38	0,01
Ecuador	0,64	0,62	0,58	-0,07
Francia	0,67	0,57	0,50	-0,17
Marrocos	0,73	0,62	0,59	-0,14
Reino Unido	0,56	0,44	0,45	-0,11
Romanía	0,79	0,54	0,51	-0,28
Total Unión Europea	0,29	0,26	0,24	-0,05

Fonte: *Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Padrón Municipal de Habitantes do*

6. ACCESO Á VIVENDA E CONDICIÓNS DE HABITABILIDADE

Unha análise completa sobre as condicións residenciais dos inmigrantes na Coruña obríganos a valorar, máis alá do proceso de segregación, as características habitacionais deste grupo de residentes. Como temos sinalado na introdución deste traballo, algúns estudos publicados sobre as condicións de vida dos estranxeiros no sur de Europa teñen destacado que ditas condicións son peores que as do conxunto da poboación. Niso inflúen a súa maior exclusión das políticas de vivenda, un menor desenvolvemento do Estado de Benestar, así como o carácter incipiente de moitos dos fluxos migratorios.

O Censo de Poboación e Vivenda de 2001 e a Enquisa Nacional de Inmigrantes 2007, configuráronse como as fontes principais na análise das características da vivenda entre a poboación estranxeira. A este respecto resulta conveniente mencionar unha serie de consideracións. Primeiramente, no referente ao nivel de actualización. A información recollida en ambas fontes resultará unha aproximación á realidade actual, principalmente tendo en conta os posibles cambios na habitabilidade que se puideran ter producido desde o 2001, ano no que realizou o último censo. Por outra banda, a información recollida na Enquisa Nacional de Inmigrantes só resulta representativa a nivel nacional e en menor medida para as Comunidades Autónomas. Aínda que existe un ficheiro cos microdatos da enquisa, os casos correspondentes á cidade da Coruña non son representativos, polo que a súa análise foi omitida, limitándose así á exposición dos datos a nivel galego. En definitiva, as conclusións derivadas da presente análise deberán ser tomadas coa necesaria precaución.

En concreto, foron incluídas as variables de (1) réxime de tenencia e (2) dispoñibilidade de espazo na vivenda.

Con relación á primeira variable, a Enquisa Nacional de Inmigrantes mostra unha clara diferenza entre a tenencia en propiedade dos residentes españois e estranxeiros en Galicia, cunha porcentaxe de 82% e 37% respectivamente. Outro dato a ter en conta é alta porcentaxe de vivendas cedidas a estranxeiras, que acada cifras incluso superiores ás de tenencia en aluguer, o que pode considerarse como un indicador de acceso ás políticas públicas.

Táboa 4

Porcentaxe de poboación residente estranxeira e española segundo réxime de tenencia da vivenda; Galicia, 2007

	Residentes estranxeiros	Residentes españois
Da súa propiedade	36,8	82,5
Alugada	27,3	8,6
Cedida	34,2	8,9
Outras situacións	1,7	

Fonte: *Enquisa Nacional de Inmigrantes de 2007*

O Censo de poboación e vivenda reporta cifras semellantes no que ao réxime de propiedade se refire. A diferenza entre españois e estranxeiros en vivendas en propiedade é tamén claro, cunha porcentaxe lixeiramente inferior da aportada pola ENI a nivel galego para os inmigrantes. (30%)

Táboa 5

Porcentaxe de residentes españois e estranxeiros segundo réxime de tenencia; A Coruña, 2001

	Españois	Estranxeiros
En propiedade	74,33	31,96
En aluguer	20,16	61,62
Cedida gratis ou a baixo prezo por outro fogar, empresa...	2,20	2,39
Outra forma	3,31	4,04

Fonte: *Censo de Poboación e Vivenda 2001*

A propiedade é máis elevada entre europeos comunitarios, americanos e mesmo asiáticos, mentres que o aluguer é máis elevado para os africanos. Estes últimos rexistran igualmente, unha porcentaxe máis baixa de vivendas en cesión, o que pode ser interpretado como un menor acceso ás políticas públicas ou provenientes de organizacións sen ánimo de lucro.

Táboa 6

Porcentaxe de residentes estranxeiros segundo réxime de tenencia da vivenda e continente

	Unión Europea	Resto de países de Europa	África	América	Asia
En propiedade	74,24	5,26	13,77	30,61	28,99
En aluguer	20,21	92,11	83,81	65,05	69,57
Cedida gratis ou a baixo prezo por outro fogar, empresa...	2,20	2,63	1,62	2,31	1,45
Outra forma	3,34	0,00	0,81	2,03	0,00

Fonte: *Censo de Poboación e Vivenda 2001*

A segunda variable abordada na análise das condicións habitacionais é a dispoñibilidade de espazo na vivenda, o que depende do número de persoas que conforman o fogar e da superficie do inmovible.

Segundo o Censo 2001, a superficie media da vivenda ocupada pola poboación estranxeira era de 81 metros cadrados (Táboa 7), arredor de 5 metros menos que a media de poboación española e de nacionalidade europea, reducíndose no caso dos africanos, americanos e asiáticos a 76, 81 e 82 respectivamente.

Se temos en conta o número de persoas que ocupan o inmovible, a superficie dispoñible para a poboación estranxeira sería de 22 metros cadrados. A cifra elevase ata os 25 para o total da poboación, españois e europeos, reducíndose ata os 20, 21 e 19 para africanos, americano e asiáticos.

Por último, chama a atención que a idade media das vivendas ocupadas pola poboación de nacionalidades estranxeira iguala á de nacionalidade española, contrariamente ao acontecido na maioría das cidades españolas. Isto pódese deber a varias razóns. En primeiro lugar, ao peso relativo dos Europeos comunitarios cunhas pautas de asentamentos específicas. Como se observou anteriormente, unha alta porcentaxe sitúase na zona do Porto e parte da cidade vella, onde a pesares de contar cun parque inmobiliario máis antigo, son barrios situados na parte alta da xerarquía socioeconómica da cidade. Por outra banda, o parque inmobiliario da cidade caracterízase por unha certa estabilización do número de vivendas como produto da saturación urbanística da cidade. Así, entre o ano 1981 e o 2001 (ano no que se realizou o censo), só foron construídos o 19% do total de edificios dedicados principalmente a vivenda, fronte ao 32% a nivel nacional.

Táboa 7

Poboación residente no concello da Coruña segundo nacionalidades agregadas por continente e características da vivenda

	Superficie media útil	Número medio de habitacións	Tamaño medio do fogar	Idade media da vivenda	Superficie media por persoa
Española	86,15	5,11	3,4	29,81	25,32
Estranxeira	81,47	4,72	3,7	29,61	22,01
Europa	86,14	5,11	3,4	29,81	25,31
África	76,21	4,62	3,74	32,9	20,39
América	81,53	4,79	3,77	29,85	21,61
Asia	82,04	4,54	4,17	30,99	19,65
Total poboación	86,09	5,11	3,41	29,81	25,26

Fonte: *Censo de Poboación e Vivenda 2001*

Adicionalmente, tendo en conta non só a superficie das vivendas senón tamén o tamaño do fogar, as diferenzas son aínda maiores. O cruce de ambas variables permite entrever situacións de sobreocupación ou amontoamento, considerando este como a poboación con menos de 10 m² por persoa (Este indicador constitúese como un dos máis utilizados para identificar situacións de precariedade habitacional (ver Myers y Baer, 1996). En comparación con outras cidades españolas⁴, a porcentaxe de estranxeiros en situación de amontoamento é relativamente baixa, se ben detéctanse grandes diferenzas entre continentes, principalmente no referente aos africanos, que acadan unha porcentaxe do 14%, 13 puntos por riba do rexistrado polo total da poboación, séguenlle en orde de importancia os americanos (6) e asiáticos (11).

Táboa 8

Porcentaxe de poboación en situación de amontoamento

Españóis	0,02
Estranxeiros	0,06
Europa	1,42
África	14,17
América	6,23
Asia	11,59
Total	1,47

Fonte: *Censo de Poboación e Vivenda 2001*

7. CONCLUSIONES

Nesta investigación preténdeuse analizar os índices de segregación da poboación residente de nacionalidade estranxeira, o acceso á vivenda e as condicións de habitabilidade da mesma. Este obxectivo fundaméntase na necesidade de confirmar as pautas de comportamento territorial da inmigración descritas por algúns autores con relación ás cidades do sur de Europa (Malheiros, 2002). Os resultados da investigación confirman tales pautas, isto é, (1) baixos índices de segregación, (2) maiores dificultades de acceso á vivenda e (3) peores condicións de habitabilidade das mesmas entre a poboación de nacionalidade estranxeira.

Non obstante, este traballo ten contribuído á confirmación da hipótese sostida por Domínguez Mujica (2010) sobre a necesidade de revisar o modelo de Malheiros na medida en que existen situacións excepcionais segundo nacionalidade. Así se deriva dos altos índices de disimilaridade rexistrados polos residentes de nacionalidade senegalesa. Esta circunstancia, sumada ao feito de constituírse como unha dos continxentes con maior presenza, permite falar de procesos endóxenos de agrupación (Bayona, 2007), que limitados polas diferenzas culturais e lingüísticas, poderían derivar en situacións de segregación estrutural con carácter involuntario (Peach, 1996) a medio ou longo prazo.

Outra contribución deste traballo ao tema ten a ver coas consecuencias da crise financeira que desde o ano 2007 ten afectado á economía española. Así se deriva do drástico descenso no tamaño dalgúns continxentes con certa tradición e arraigo na cidade, como os arxentinos. Descensos que veñen igualmente acompañados por uns

insospeitados aumentos dos índices de segregación, previsiblemente como consecuencia dunha estratexia de reagrupamento para a redución de custes de vida.

Os altos índices de segregación que rexistran unha serie de nacionalidades de recente establecemento na cidade veñen a confirmar a hipótese de Algaba (2003), quen afirmaba que os altos índices que acompañan a determinados fluxos incipientes non agochan situación de segregación estrutural, senón que responden a unha estratexia de agrupamento propia de estadios iniciais de asentamento. Neste situación atoparíanse nacionalidades como Nixeria, Alxeria ou Pakistán, entre outras.

Por outra banda, a pesar dos baixos índices de segregación rexistrados, apréciase un desigual acceso á vivenda, en termos de propiedade ou aluguer, entre a poboación estranxeira e española, así como unha desigualdade das condicións de habitabilidade segundo a dispoñibilidade de espazo no fogar, tendo apreciado situacións de amontoamento, nomeadamente entre a poboación africana.

Igualmente, o carácter relativamente recente deste tipo de investigación en España levou a adoptar unha perspectiva exploratoria que posibilitou a identificación dunha serie de pautas de comportamento territorial da poboación de nacionalidade estranxeira. En primeiro lugar, pódese apreciar unha alta concentración en tornos aos distritos centrais 6 e 4, que semellan configurarse como “portos de primeira entrada” (Murdie y Borgegard, 1998) para a maioría dos inmigrantes.

O presente traballo contribúe a confirmar a tendencia observada noutras cidades a propósito do papel que certos barrios están a desempeñar na acollida de novos

residentes de nacionalidade estranxeira, na medida en que se están reproducindo as pautas residenciais de fluxos anteriores provenientes de zonas rurais de Galicia.

En segundo lugar, as análises realizadas confirman a tendencia apuntada noutras cidades de España (Domínguez Mujica et al., 2010), a unha importante presenza de determinadas nacionalidades cun perfil sociolaboral vinculado aos servizos domésticos, como os bolivianos, en barrios de alta xerarquía socioeconómica, como a zona do porto na Coruña. O lugar de residencia destes colectivos sería pois, a vivenda da familia contratante.

Por último, resulta conveniente chamar a atención sobre a necesidade de reconsiderar a variable recollida polo Censo de poboación e vivenda do INE sobre antigüidade do edificio, como indicador habitabilidade. A saturación urbanística de determinadas cidades españolas, entre elas A Coruña, limita en gran medida a construción de novas vivendas, harmonizando dalgunha maneira as diferenzas de antigüidade dos edificios entre os diferentes barrios. Igualmente, a antigüidade do parque de vivendas nun determinado barrio non sempre se traduce en peor habitabilidade na medida en que son reformados e manteñen o status socioeconómico de antano, como é o caso da zona do Porto da Coruña.

Limitacións do estudo

Aínda que foron analizados os índices de segregación, así como outros indicadores residenciais para unha ampla gama de nacionalidades, o carácter incipiente de algúns fluxos ou a indisponibilidade de información actual nas fontes de información

consultada, limitou a análise da evolución na última década para determinadas nacionalidades.

Igualmente, aínda que foron identificadas claras diferenzas no acceso á vivenda e nas condicións das mesmas entre españois e estranxeiros, e mesmo entre continentes de procedencia; a non disposición de datos desagregados por nacionalidade, sumado ao carácter non actual dalgunha das fontes, ten limitado unha análise máis profunda deste tema.

Por outra banda, debido ao alcance do estudo non foi posible incluír a todos os concellos que conforman a área metropolitana da Coruña, aspecto de gran interese para a identificación das pautas de comportamento residencial e as tendencias de periferización observadas por algúns autores.

En consecuencia, aínda que foron validades algunha das hipóteses relacionadas co tema de estudo, considérase que a complexidade do estudo xustificaría unha análise máis profunda e unha investigación máis elaborada sobre o tema, nomeadamente con relación a determinadas nacionalidades cun maior risco de exclusión e considerando non só a cidade da Coruña senón tamén os concellos limítrofes.

Liñas de investigación abertas

Aínda que o presente traballo ten aportado algunhas respostas ao fenómeno estudado, os resultados obtidos convidan a realizar futuras investigacións sobre o tema. En primeiro lugar, no referente ás pautas de comportamento territorial propostas por Malheiros para as cidades do sur de Europa que foron omitidas no presente traballo, como son (1) a

maior importancia do acceso á vivenda a través de vías informais e (2) unha maior “periferización” dos inmigrantes de nacionalidade estranxeira.

Con relación a este último aspecto, para a realización de análises en maior profundidade sería conveniente ampliar o ámbito de estudo a toda a área metropolitana da Coruña, onde de feito se teñen identificado situacións de alta concentración de inmigrantes estranxeiros, como é o caso dos marroquís en Arteixo (Carmen Lamela, 2005)

Por último, os baixos índices de segregación rexistrados por algunhas nacionalidades non é motivo para descartar intensos conflitos e situacións de forte discriminación. Este é o caso dos residentes de nacionalidades brasileira, quen a pesar de rexistra un dos índices de segregación máis baixos, o forte aumento deste continxente convida a realizar investigacións máis profundas.

8. REFERENCIAS

Algaba, A. *La discriminación en el acceso al mercado de la vivienda: las desventajas de la inmigración. Novedades y permanencias*. Scripta Nova. Revista electrónica de geografía y ciencias sociales, vol. VII, núm. 146(060), 1 de agosto de 2003.

Bayona i Carrasco, Jordi. *La segregación residencial de la población extranjera en Barcelona: ¿una segregación fragmentada?* Revista Scripta Nova Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales, vol. XI, núm. 235, 15 de marzo de 2007.

Bolta, G., Van Kempen, R. y Van Ham, M. *Minority Ethnic Groups in the Dutch Housing Market: Spatial Segregation, Relocation Dynamics and Housing Policy*. En: Urban Studies, 45 (7):1359-1384, 2007.

Brun, Jacques (1994) *Essai critique sur la notion de ségrégation et sur son usage en géographie urbaine*. Citado en Jordi Bayona i Carrasco, *La segregación residencial de la población extranjera en Barcelona: ¿una segregación fragmentada?* Revista Scripta Nova Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales, vol. XI, núm. 235, 15 de marzo de 2007.

Burguess, E.W. (1924) *“The growth of the city. An Introduction to a Research Project”*. Citado en Boris Graizbord y Beatriz Acuña. *Movilidad residencial en la ciudad de México*. Estudios Demográficos y Urbanos, vol. 22, núm. 002, 2007.

CARTER, D. (1997): *States of Grace, Minneapolis*. Citado en Jabardo Velasco, Mercedes. *Senegaleses en España. Conexiones entre Origen y Destino*. Observatorio Permanente de la Inmigración (2006)

Deurloo, Marinus y Musterd, Sako. *Ethnic Clusters in Amsterdam, 1944-96: A Micro-area Analysis*. Urban Studies. 1998, vol. 35, núm. 3, pp. 385-396.

DIOUF, M. (2000): *“The Senegalese Murid Trade Diaspora and the Making of a Vernacular Cosmopolitanism”*. Citado en Jabardo Velasco, Mercedes. *Senegaleses en España. Conexiones entre Origen y Destino*. Observatorio Permanente de la Inmigración (2006)

Domínguez Mujica, Josefina; Parreño Castellano, Juan Manuel; Díaz Hernández, Ramón (2010). *Inmigración y Ciudad en España: Integración versus segregación socio-territoriales*.

Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales. Universidad de Barcelona, vol. XIV, núm. 331 (50), 1 de agosto de 2010.

EVERS ROSANDER, E. (1998): “Money, Marriage and Religion: Senegalese Women Traders in Tenerife, Spain”. Citado en Jabardo Velasco, Mercedes. *Senegaleses en España. Conexiones entre Origen y Destino*. Observatorio Permanente de la Inmigración (2006)

Glebe, Günter. *Urban Economic Restructuring and Ethnic Segregation in Düsseldorf*. Citado en Jordi Bayona i Carrasco, *La segregación residencial de la población extranjera en Barcelona: ¿una segregación fragmentada?* Scripta Nova Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales, vol. XI, núm. 235, 15 de marzo de 2007.

GUAYE, C. (2001): “Touba: The New Dairas and the Urban Dream”. Citado en Jabardo Velasco, Mercedes. *Senegaleses en España. Conexiones entre Origen y Destino*. Observatorio Permanente de la Inmigración (2006)

Izquierdo, Antonio; López de Lera, Diego y Martínez, Raquel. *Los preferidos del siglo XXI: la inmigración latinoamericana en España*. Citado en Jordi Bayona i Carrasco, *La segregación residencial de la población extranjera en Barcelona: ¿una segregación fragmentada?* Revista Scripta Nova Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales, vol. XI, núm. 235, 15 de marzo de 2007.

Jabardo Velasco, Mercedes (2006). *Senegaleses en España. Conexiones entre Origen y Destino*. Observatorio Permanente de la Inmigración.

Kempen, R. VAN (2007) *Divided cities in the 21st Century: challenging the importance of globalisation*. Journal of Housing Built Environ, núm. 2, p. 13-31

Lamela, Carmen (2005). *A inmigración estranxeira en Galicia: fontes estatísticas, perfil socio-demográfico, mercado laboral e percepción desta nova realidade social*. Revista Galega de Traballo Social.

Malheiros, Jorge. *Ethni-cities: Residential Patterns in the Northern European and Mediterranean Metropolises – Implications for Policy Design*. International Journal of Population Geography, 2002, núm. 8, pp. 107-134.

Martori i Cañas, Joan Carles. Indicadores Cuantitativos de segregación residencial. El caso de la población inmigrante en Barcelona. Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales, vol. VIII, núm. 169, 15 de julio de 2004.

Musterd, Sako y de Winter, Mariëlle. *Conditions dor Spatial Segregation: Some European Perspectives*. International Journal of Urban and Regional Research, 1998, vol. 22, núm. 4, pp. 665-673.

Musterd, Sako y Smakman, Nicole. *Integration of Caribbean Immigrants in a Welfare State City: Surinamese and Antilleans in Amsterdam*. International Journal of Population Geography, 2000, núm. 6, pp. 303-320.

Musterd, Sako. *Segregation and integration: a contested relationship*. Journal of Ethnic and Migration Studies, 2003, vol. 29, núm. 4, pp. 623-641.

Myers, Dowel y Baer, William (1996) *The changing problem of overcrowded housing*. Journal of the American Planning Association, vol. 62, núm. 1, pp. 66-85.

Peach, Ceri. (1996). *The Meaning of Segregation*. Planning Practice and Research, vol. 11, núm. 2, pp. 137-150.

Simon, Patrick. *Mobilité résidentielle et milieu de vie des immigrants*. Citado en Jordi Bayona i Carrasco, *La segregación residencial de la población extranjera en Barcelona: ¿una segregación fragmentada?* Revista Scripta Nova Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales, vol. XI, núm. 235, 15 de marzo de 2007.

Weber, Marianne (1995). *Max Weber, una biografía*. Valencia. Edicions Alfons El Magnánim.

9. APÉNDICE

Táboa 9

Taxa de Extraneidade na Coruña (1998-2010)

Ano	Poboación total	Poboación estranxeira	% estranxeiro/total pob.
1998	243.134	1.586	0,65%
1999	243.402	1.810	0,74%
2000	241.769	2.149	0,89%
2001	239.434	3.104	1,30%
2002	242.458	4.322	1,78%
2003	243.902	5.838	2,39%
2004	242.846	6.397	2,63%
2005	243.349	7.674	3,15%
2006	243.320	8.100	3,33%
2007	244.388	9.366	3,83%
2008	245.164	10.811	4,41%
2009	246.056	12.037	4,89%
2010	246.047	12.344	5,02%

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Censo de Poboación e Vivenda 2001 e do Padrón Municipal de Habitantes do INE

Táboa 10

Frecuencia e Porcentaxe de poboación estranxeira segundo continente de procedencia; España, Galicia e A Coruña

Continente de procedencia	España		Galicia		A Coruña	
	Nº	%	Nº	%	Nº	%
Europa	2.578.971	44,87%	43.333	39,51%	3119	25,27%
África	1.059.369	18,43%	11.588	10,57%	1474	11,94%
América	1.788.680	31,12%	50.953	46,46%	7081	57,36%
Asia	317.646	5,53%	3.633	3,31%	632	5,12%
Oceanía	3.068	0,05%	163	0,15%	38	0,31%
Total	5.747.734		109.670		12344	

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Censo de Poboación e Vivenda 2001 e do Padrón Municipal de Habitantes do INE

Táboa 11

Poboación estranxeira segundo continente e distrito; % horizontal, A Coruña, 2010.

	Unión Europea		Europa No Comunitaria		África		América		Asia	
	nº	%	nº	%	nº	%	nº	%	nº	%
Distrito 1	218	30,75	21	2,96	31	4,37	388	54,72	51	7,19
Distrito 2	362	33,49	49	4,53	83	7,68	566	52,36	21	1,94
Distrito 3	254	24,88	37	3,62	56	5,48	605	59,26	69	6,76
Distrito 4	313	12,29	69	2,71	451	17,71	1563	61,37	151	5,93
Distrito 5	437	33,98	54	4,20	88	6,84	639	49,69	68	5,29
Distrito 6	358	14,46	50	2,02	545	22,02	1407	56,85	115	4,65
Distrito 7	405	20,45	52	2,63	116	5,86	1296	65,45	111	5,61
Distrito 8	204	39,16	25	4,80	49	9,40	230	44,15	13	2,50
Distrito 9	88	28,21	16	5,13	17	5,45	164	52,56	27	8,65
Distrito 10	92	23,29	15	3,80	38	9,62	223	56,46	27	6,84
Total	2.731		388		1.474		7.081		653	

Fonte: *Elaboración propia a partir dos datos extraídos do Censo de Poboación e Vivenda 2001 e do Padrón Municipal de Habitantes do INE*

Táboa 12

Índice de Disimilitude entre estranxeiros e españois nas principais cidades españolas

Barcelona	0,26	0,28
Madrid	0,28	0,3
Málaga	0,26	0,28
Murcia	0,32	0,35
Palma	0,24	0,25
Las Palmas de Gran Canaria	0,37	0,4
Valencia	0,23	0,24
Zaragoza	0,3	0,3

Fonte: *Estudo “Inmigración e cidade en España: Integración versus segregación socio-territorial”*

Táboa 15 Poboación segundo seccións e nacionalidade. A Coruña 2004

	TOTAL	COMUNITARIOS			Reino Unido	Europeos NO COMUNITARIOS					
		UE(25)	Alemania	Francia		Rumanía	Marruecos	Colombia	Ecuador	Argentina	
1503001001	1.033	4	0	0	0	4	2	0	3	0	2
1503001002	870	4	1	1	1	0	0	1	1	0	3
1503001003	1.223	4	0	1	0	3	3	0	1	0	8
1503001004	1.530	10	0	1	2	1	1	1	1	12	4
1503001005	1.468	5	3	2	0	1	1	0	0	0	4
1503001006	918	7	0	1	2	0	0	0	6	3	8
1503001007	1.471	4	0	1	0	0	0	0	0	0	1
1503001008	634	8	0	1	2	2	0	0	1	0	9
1503001009	1.218	4	0	1	0	5	0	0	4	6	4
1503001010	936	1	0	0	0	0	0	0	4	5	0
1503001012	1.302	7	1	0	2	5	0	1	2	16	6
1503002001	1.017	6	0	1	0	14	2	5	0	0	1
1503002002	927	2	0	0	0	6	2	1	4	0	4
1503002003	1.485	11	2	0	2	0	0	0	3	1	5
1503002004	906	0	0	0	0	2	0	0	4	0	1
1503002005	1.127	1	0	0	0	0	0	0	0	0	5
1503002006	1.566	4	0	0	0	9	0	1	0	3	1
1503002007	1.687	6	0	0	1	6	0	0	1	0	0
1503002008	1.567	6	2	2	1	2	2	0	0	0	3
1503002009	1.486	6	0	0	3	8	0	0	9	1	6
1503002010	1.404	2	0	1	0	0	0	0	2	0	3
1503002011	1.061	3	0	1	0	0	0	0	0	0	2
1503002012	993	6	1	0	1	9	0	1	1	0	4
1503002013	928	4	0	0	1	0	0	0	5	0	1
1503002014	1.070	3	0	1	1	0	0	0	0	1	0
1503002015	1.610	5	0	0	3	3	0	0	0	0	6
1503002016	1.237	4	0	0	0	1	1	0	2	1	5
1503002017	1.656	1	0	0	0	1	0	0	6	0	16
1503002018	1.576	7	0	0	2	12	0	3	6	0	8
1503002019	920	11	0	1	4	7	0	1	6	0	3
1503002020	1.209	12	1	0	5	0	0	0	15	0	5
1503002021	1.339	12	2	0	0	0	0	1	0	0	2
1503002022	1.978	7	1	2	2	2	0	0	5	0	5
1503002023	1.310	6	0	0	0	0	0	0	1	0	3
1503003001	917	2	0	0	1	1	0	0	0	0	0
1503003002	1.445	1	0	0	0	2	0	0	1	0	2
1503003003	1.736	12	2	7	0	0	0	1	1	3	1
1503003004	963	8	0	0	1	7	0	0	1	2	5
1503003005	814	2	0	0	1	1	1	0	0	0	3
1503003006	1.327	6	0	2	1	6	4	1	0	1	2
1503003007	1.516	5	0	1	2	4	0	0	2	4	1
1503003008	645	2	0	0	0	0	0	0	0	0	3
1503003009	1.483	7	1	3	0	0	0	0	5	2	0
1503003010	1.340	10	1	1	3	1	1	0	2	7	0
1503003011	1.072	4	0	0	0	0	0	0	0	2	4
1503003012	933	5	0	1	1	0	0	0	4	4	2
1503003013	1.417	3	0	0	0	2	1	1	3	4	9
1503003014	1.191	3	1	0	1	1	0	2	1	9	0
1503003015	1.322	5	3	0	0	2	0	0	0	0	0
1503003016	1.895	10	1	0	0	4	0	0	0	1	2
1503003017	1.522	10	0	1	4	0	0	0	4	1	2
1503003018	632	1	0	0	0	0	0	0	0	0	4
1503003019	1.007	3	0	1	1	0	0	3	1	0	5
1503003020	1.252	2	0	0	1	0	0	1	4	0	1
1503003021	855	4	1	0	0	0	0	0	0	3	4
1503003022	1.250	8	1	2	0	2	0	0	3	1	1
1503003023	834	4	0	3	0	0	0	1	1	0	3
1503004001	1.141	15	0	0	0	0	0	0	3	6	5
1503004002	1.347	5	0	1	1	4	0	0	3	0	5
1503004003	1.264	5	0	0	0	6	0	0	6	0	5
1503004004	1.348	2	0	0	0	1	0	1	9	0	3
1503004005	1.407	5	0	0	1	0	0	0	4	0	5
1503004006	1.320	3	0	0	0	7	2	0	6	0	1
1503004007	2.089	7	1	1	1	4	3	2	8	4	4
1503004008	1.298	6	0	0	0	2	2	0	7	2	3
1503004009	1.395	3	0	0	0	2	0	0	8	6	2
1503004010	1.124	1	0	0	0	1	0	0	0	0	2
1503004011	1.291	4	0	0	0	5	4	0	4	1	3
1503004012	1.240	0	0	0	0	0	0	0	3	0	5
1503004013	1.711	7	0	1	0	0	0	2	3	0	7
1503004014	1.021	0	0	0	0	1	0	0	6	0	4
1503004015	1.197	2	0	0	0	4	0	2	0	0	3
1503004016	788	6	4	0	1	0	0	0	9	4	5
1503004017	697	2	0	0	0	7	7	0	2	1	5
1503004018	1.037	4	0	1	0	0	0	0	6	0	9
1503004019	964	2	0	0	0	0	0	1	6	0	2
1503004020	1.271	5	0	0	0	2	1	2	10	3	1
1503004021	802	3	0	0	0	1	0	0	3	1	0
1503004022	1.224	4	0	0	0	0	0	0	1	0	12
1503004023	2.146	3	0	2	0	4	0	0	6	3	17
1503004024	1.034	8	0	0	3	0	0	0	2	0	2
1503004025	1.146	1	0	0	1	1	1	4	8	2	0
1503004026	1.089	5	0	2	1	2	0	1	9	6	1
1503004028	1.514	9	0	0	1	16	8	20	4	0	5
1503004029	1.223	14	0	0	0	0	0	1	3	0	0
1503005001	1.702	2	0	0	0	1	1	0	2	0	3
1503005002	1.199	6	1	1	1	4	0	0	3	2	7
1503005003	1.659	9	0	3	1	0	0	0	1	2	1
1503005004	1.551	4	0	0	1	2	0	0	3	2	6
1503005005	1.352	5	0	1	2	2	1	0	4	0	5
1503005006	1.752	8	1	0	1	1	0	2	7	0	10
1503005007	1.791	6	0	0	0	2	0	0	11	0	4

Inmigración na cidade da Coruña. Integración vs. segregación residencial e espacial

1503005008	1.880	14	0	2	6	0	0	0	4	8	4
1503005009	1.386	9	0	0	0	0	0	0	8	2	8
1503005010	991	16	0	0	2	11	8	6	1	1	7
1503005011	1.684	16	0	0	0	8	0	0	1	0	2
1503005012	1.735	9	1	1	0	0	0	0	0	0	10
1503005013	1.188	4	0	0	0	1	0	0	0	1	10
1503005014	1.943	9	0	1	2	2	2	0	7	0	10
1503005015	1.441	5	0	0	1	0	0	0	23	0	18
1503005016	1.382	16	1	1	9	4	0	2	1	0	13
1503005017	1.609	15	0	1	3	0	0	0	13	0	19
1503005018	2.000	4	0	0	1	5	3	0	1	0	4
1503005019	920	20	0	4	2	8	0	0	0	0	5
1503005020	1.031	6	0	1	1	3	0	0	9	0	4
1503005021	916	10	1	0	1	7	7	0	3	0	2
1503005022	1.728	7	1	0	1	2	0	0	13	0	4
1503006001	1.619	3	1	0	1	0	0	0	0	2	11
1503006002	1.817	6	0	1	0	0	0	3	9	0	11
1503006003	1.174	5	0	2	0	0	0	0	4	1	6
1503006004	952	2	0	0	0	5	0	0	0	0	7
1503006005	1.281	6	0	0	0	2	0	3	5	0	10
1503006006	744	2	0	0	1	1	0	0	2	0	9
1503006007	950	1	0	0	0	0	0	0	8	0	8
1503006008	898	1	0	0	0	0	0	1	2	0	6
1503006009	1.569	7	0	1	0	6	4	0	17	0	10
1503006010	1.378	0	0	0	0	1	0	0	4	4	2
1503006011	840	4	0	1	0	0	0	1	7	0	1
1503006012	1.854	6	0	0	0	11	4	1	10	0	23
1503006013	1.228	4	0	0	1	0	0	0	9	0	4
1503006014	1.448	3	0	0	0	1	1	5	11	8	11
1503006015	1.359	2	0	0	0	0	0	1	3	0	12
1503006016	1.589	7	1	2	0	3	1	4	11	4	15
1503006017	1.324	5	1	0	0	5	0	1	3	0	11
1503006018	1.240	1	1	0	0	0	0	0	7	1	0
1503006019	1.173	4	1	0	0	2	0	0	0	2	1
1503006020	923	5	0	0	0	0	0	0	14	0	8
1503006021	1.075	3	1	0	0	1	1	10	7	0	16
1503006022	775	0	0	0	0	0	0	0	2	1	3
1503006023	1.412	3	0	1	0	0	0	1	18	0	10
1503007001	1.468	3	0	1	0	1	0	0	12	2	5
1503007002	1.673	5	0	0	0	0	0	0	3	0	7
1503007003	795	4	0	1	1	0	0	0	6	0	5
1503007004	1.525	5	0	0	0	2	0	0	2	0	5
1503007005	1.098	3	0	0	1	0	0	0	0	1	3
1503007006	1.752	9	0	1	0	8	0	0	8	1	5
1503007007	1.414	3	0	1	0	2	0	0	13	0	1
1503007008	1.356	5	0	0	0	2	2	0	4	0	2
1503007009	1.609	4	0	0	1	4	0	0	7	0	4
1503007010	1.350	3	0	0	1	0	0	1	21	9	2
1503007011	1.485	1	0	0	0	0	0	1	7	0	1
1503007012	1.649	6	2	2	0	9	8	0	7	0	5
1503007013	1.647	10	0	0	1	0	0	0	9	1	7
1503007014	1.849	5	1	0	3	2	2	0	4	2	13
1503007015	2.027	1	1	0	0	0	0	0	6	1	3
1503007016	1.424	2	0	0	0	7	7	0	2	1	5
1503007017	989	3	0	0	0	0	0	0	0	0	2
1503007018	1.566	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
1503007019	1.378	1	0	0	1	0	0	1	6	1	0
1503007020	1.243	8	2	3	0	0	0	0	8	0	4
1503007021	1.555	8	0	1	1	7	7	1	0	1	14
1503007022	1.336	2	0	1	1	1	0	0	5	0	1
1503007023	891	0	0	0	0	1	0	1	3	1	0
1503007024	606	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
1503007025	909	4	1	0	1	0	0	0	0	0	1
1503007026	891	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0
1503007027	1.370	0	0	0	0	0	0	0	1	7	0
1503007028	1.847	1	0	0	0	0	0	0	3	1	12
1503007029	1.345	2	0	0	0	4	0	0	0	18	2
1503007030	699	2	0	0	0	0	0	0	6	3	1
1503007031	1.161	0	0	0	0	0	0	0	2	0	6
1503007032	682	7	0	3	1	0	0	0	12	2	2
1503007033	878	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
1503007034	1.167	4	0	0	0	0	0	0	5	0	1
1503007035	1.669	12	0	0	4	5	0	0	7	0	3
1503007036	1.448	7	2	0	1	4	0	6	6	0	7
1503007037	1.185	1	0	0	1	0	0	0	3	0	1
1503007038	1.412	9	0	0	1	1	0	0	6	1	7
1503007039	1.341	6	1	0	2	0	0	0	6	0	10
1503007040	1.311	2	0	1	0	0	0	0	7	2	3
1503007041	1.044	4	0	0	0	0	0	0	12	0	8
1503007042	1.860	6	0	0	4	4	0	1	3	1	2
1503007043	1.198	8	1	1	0	4	0	0	2	0	10
1503008001	1.597	6	1	0	1	0	0	0	4	2	4
1503008002	934	3	0	0	0	2	0	0	3	4	2
1503008003	1.386	9	0	0	1	4	0	0	8	0	1
1503008004	2.207	102	4	3	5	2	0	0	3	0	6
1503008005	2.003	7	1	0	0	1	0	2	17	0	2
1503008006	1.182	6	0	0	2	1	0	0	2	0	19
1503009001	1.004	6	0	0	0	2	0	3	4	0	5
1503009002	1.593	6	0	0	1	0	0	0	1	0	0
1503010001	1.651	14	0	0	0	5	0	0	2	0	3
1503010002	2.196	4	0	0	1	6	0	0	4	0	12
1503010003	1.805	2	0	0	1	0	0	0	9	0	0
1503010004	1.566	4	0	0	1	0	0	0	7	0	8

Inmigración na cidade da Coruña. Integración vs. segregación residencial e espacial

Táboa 16 Poboación segundo seccións censuais e continente. A Coruña, 2010

2010	Total	Total Extranjera	Africana	Americana	Asiática	Europea (excepto Española)	Resto
1503001001	966	45	6	30	0	9	0
1503001002	846	55	3	35	6	11	0
1503001003	1.181	45	2	17	1	25	0
1503001004	1.538	120	2	84	8	23	3
1503001005	1.376	39	0	11	1	27	0
1503001006	851	29	4	15	1	9	0
1503001007	1.555	124	9	84	0	31	0
1503001008	1.453	54	2	29	6	17	0
1503001009	1.340	115	2	43	23	47	0
1503001012	1.236	88	1	40	5	40	2
1503002001	969	67	7	43	2	15	0
1503002002	864	44	6	17	0	21	0
1503002003	1.412	54	2	23	1	28	0
1503002004	860	42	9	23	0	10	0
1503002005	1.061	49	9	18	1	21	0
1503002006	1.535	56	9	21	1	25	0
1503002007	1.686	82	5	47	0	28	2
1503002008	1.806	41	5	21	2	13	0
1503002009	1.784	63	2	32	2	27	0
1503002010	1.480	86	6	41	4	35	0
1503002011	959	23	3	12	0	7	1
1503002012	1.000	44	4	20	2	18	0
1503002013	865	29	2	15	0	12	0
1503002014	943	23	0	10	0	13	0
1503002015	1.453	40	0	23	0	17	0
1503002016	1.132	54	5	29	2	18	0
1503002017	1.619	47	2	36	1	8	0
1503002018	1.592	47	1	28	1	17	0
1503002019	872	30	5	16	0	9	0
1503002020	1.101	44	0	25	0	19	0
1503002021	1.440	51	0	23	1	23	4
1503002022	1.947	47	1	25	1	19	1
1503002023	1.104	26	0	18	0	8	0
1503003001	915	25	0	15	5	5	0
1503003002	1.400	34	0	17	2	15	0
1503003003	1.629	50	10	23	1	16	0
1503003004	1.027	107	9	67	1	30	0
1503003005	816	26	0	12	1	13	0
1503003006	1.189	46	2	17	7	20	0
1503003007	1.463	49	0	30	1	15	3
1503003008	571	21	2	11	1	7	0
1503003009	1.337	17	0	11	0	6	0
1503003010	1.285	70	2	41	9	18	0
1503003011	1.047	62	7	39	10	6	0
1503003012	980	69	5	39	1	24	0
1503003013	1.372	70	8	42	10	10	0
1503003014	1.025	67	0	39	5	23	0
1503003015	1.265	28	0	18	1	9	0
1503003016	1.906	58	0	39	6	13	0
1503003017	1.398	20	0	15	0	5	0
1503003018	570	12	0	6	3	3	0
1503003019	912	38	0	29	0	9	0
1503003020	1.287	72	2	39	2	25	4
1503003021	841	24	1	14	2	7	0
1503003022	1.159	46	4	36	1	5	0
1503003023	738	17	4	6	0	7	0
1503004001	1.052	77	13	44	4	16	0
1503004002	1.247	35	4	15	3	13	0
1503004003	1.122	101	7	64	13	17	0
1503004004	1.260	112	21	70	10	11	0
1503004005	1.299	76	1	62	2	11	0
1503004006	1.239	111	7	83	0	21	0
1503004007	1.969	84	9	52	2	21	0
1503004008	1.175	62	8	41	0	13	0
1503004009	1.263	95	29	57	1	8	0
1503004010	1.011	57	1	48	0	8	0
1503004011	1.287	98	11	73	5	9	0
1503004012	1.210	53	4	30	4	15	0
1503004013	1.618	106	12	64	10	20	0
1503004014	954	37	6	26	0	5	0
1503004015	1.054	48	6	28	1	13	0
1503004016	711	108	22	60	20	6	0
1503004017	668	51	1	30	6	14	0
1503004018	1.058	111	5	85	2	19	0
1503004019	921	96	8	75	0	13	0
1503004020	1.240	109	15	61	21	12	0
1503004021	729	67	20	38	3	6	0
1503004022	1.147	109	17	84	2	6	0
1503004023	2.016	135	27	77	14	17	0
1503004024	930	54	5	42	1	6	0
1503004025	1.173	117	9	91	8	9	0
1503004026	1.001	113	34	57	10	12	0
1503004028	1.501	262	145	62	8	47	0
1503004029	1.110	63	4	44	1	14	0
1503005001	1.675	45	0	32	0	13	0
1503005002	1.124	23	0	6	4	13	0
1503005003	1.529	41	1	24	8	8	0
1503005004	1.637	30	2	17	2	5	4
1503005005	1.325	47	10	26	0	6	5
1503005006	1.597	45	0	33	3	9	0
1503005007	1.771	61	3	31	4	23	0
1503005008	1.758	60	1	40	4	15	0

Inmigración na cidade da Coruña. Integración vs. segregación residencial e espacial

1503005009	1.383	86	1	65	1	19	0
1503005010	1.136	162	47	29	2	83	1
1503005011	1.559	67	1	8	1	57	0
1503005012	1.664	47	2	29	1	15	0
1503005013	1.137	42	0	25	6	11	0
1503005014	2.088	83	1	41	4	37	0
1503005015	1.449	75	3	53	4	15	0
1503005016	1.347	103	13	49	1	40	0
1503005017	1.725	72	1	43	5	23	0
1503005018	2.195	33	0	16	5	12	0
1503005019	1.314	51	1	23	1	26	0
1503005020	1068	25	1	12	1	11	0
1503005021	1.424	36	0	15	1	20	0
1503005022	2223	62	0	22	10	30	0
1503006001	1.573	138	26	67	25	20	0
1503006002	1.726	157	42	89	4	22	0
1503006003	1.110	93	34	43	13	3	0
1503006004	899	103	24	64	5	10	0
1503006005	1169	72	24	34	10	4	0
1503006006	842	42	18	13	7	4	0
1503006007	972	66	8	49	0	8	1
1503006008	995	94	19	54	8	13	0
1503006009	1523	147	27	73	4	43	0
1503006010	1.263	68	20	36	0	12	0
1503006011	794	104	11	62	0	31	0
1503006012	1748	131	44	62	0	25	0
1503006013	1.109	91	3	64	1	23	0
1503006014	1.406	160	37	92	11	20	0
1503006015	1.320	97	17	54	0	26	0
1503006016	1.528	191	30	118	3	40	0
1503006017	1.403	127	49	46	8	24	0
1503006018	1.205	98	18	64	1	15	0
1503006019	1.188	106	44	42	4	16	0
1503006020	834	89	7	71	0	11	0
1503006021	1037	133	23	94	2	14	0
1503006022	781	77	13	53	3	7	1
1503006023	1309	93	7	63	6	17	0
1503007001	1.406	111	14	90	0	7	0
1503007002	1.582	49	3	39	0	7	0
1503007003	822	38	3	26	0	9	0
1503007004	1520	44	4	25	0	15	0
1503007005	1.066	46	7	29	0	10	0
1503007006	1.921	99	6	69	9	15	0
1503007007	1.546	72	0	62	0	10	0
1503007008	1.584	69	9	48	1	11	0
1503007009	1.660	118	1	85	8	24	0
1503007010	1.224	51	2	43	1	5	0
1503007011	1.444	72	2	56	0	14	0
1503007012	1.652	68	2	41	12	13	0
1503007013	1.440	88	0	70	2	16	0
1503007014	1.792	67	4	47	0	16	0
1503007015	1.883	28	0	23	0	5	0
1503007016	1.229	30	0	18	1	11	0
1503007017	842	15	0	11	0	4	0
1503007018	1353	21	1	15	1	4	0
1503007019	1.205	27	1	8	0	18	0
1503007020	1.456	28	0	6	6	15	1
1503007021	1.523	77	12	48	1	16	0
1503007022	1.349	40	1	31	0	8	0
1503007023	1.417	49	4	35	0	10	0
1503007025	834	18	0	12	0	6	0
1503007026	809	13	0	13	0	0	0
1503007027	1273	19	1	10	3	5	0
1503007028	1590	37	15	17	0	5	0
1503007029	1.166	19	0	9	6	4	0
1503007030	643	31	0	9	13	9	0
1503007031	1.380	41	1	24	0	16	0
1503007032	654	32	0	9	6	17	0
1503007033	1.039	22	1	8	11	2	0
1503007034	995	19	0	7	9	3	0
1503007035	1602	82	0	53	8	21	0
1503007036	1.904	66	2	43	1	20	0
1503007037	993	11	1	7	3	0	0
1503007038	1.351	41	0	31	0	10	0
1503007039	1.285	49	7	28	0	14	0
1503007040	1.247	32	4	19	0	9	0
1503007041	1.043	27	2	16	0	9	0
1503007042	2.068	63	2	32	8	21	0
1503007043	1.350	52	4	24	1	23	0
1503008001	1.407	60	9	43	0	8	0
1503008002	943	20	0	8	0	12	0
1503008003	1.286	77	21	27	4	20	5
1503008004	2629	196	6	54	2	134	0
1503008005	2.174	97	11	59	0	27	0
1503008006	1.222	69	2	39	0	28	0
1503009001	2.282	64	3	32	6	23	0
1503009002	1.692	62	2	26	3	31	0
1503009003	2.421	83	5	47	3	28	0
1503009004	2.706	89	7	59	1	22	0
1503010001	1.185	53	4	19	1	29	0
1503010002	1.767	81	14	56	0	11	0
1503010003	1.684	54	14	29	2	9	0
1503010004	1.473	77	4	50	0	23	0
1503010005	2269	130	2	49	1	35	0

Táboa 17 Poboación segundo sección censual e continente. A Coruña, 2007

2007	Total	Total						Resto
		Extranjera	Africana	Americana	Asiática	Europea		
1503001001	965	35	10	18	0	7	0	
1503001002	901	44	1	29	8	6	0	
1503001003	1.195	30	0	21	2	7	0	
1503001004	1.564	115	3	92	8	12	0	
1503001005	1.402	32	0	14	0	18	0	
1503001006	889	34	6	14	0	14	0	
1503001007	1.483	69	0	51	8	10	0	
1503001008	573	35	1	18	9	7	0	
1503001009	1.268	79	0	42	14	23	0	
1503001010	869	32	0	21	0	11	0	
1503001012	1.266	75	2	42	0	31	0	
1503002001	972	53	1	35	0	17	0	
1503002002	885	32	4	18	0	10	0	
1503002003	1.467	47	4	24	2	17	0	
1503002004	895	40	13	11	0	16	0	
1503002005	1.100	46	2	30	1	13	0	
1503002006	1.498	28	3	13	0	12	0	
1503002007	1.607	38	0	20	0	18	0	
1503002008	1.702	29	2	20	0	7	0	
1503002009	1.633	36	2	20	0	14	0	
1503002010	1.431	33	4	16	0	13	0	
1503002011	1.019	28	13	10	0	4	1	
1503002012	944	30	2	18	0	10	0	
1503002013	852	20	0	18	0	2	0	
1503002014	1.011	31	0	23	0	7	1	
1503002015	1.519	34	1	17	0	16	0	
1503002016	1.186	39	0	25	1	13	0	
1503002017	1.645	43	0	33	0	10	0	
1503002018	1.600	54	4	31	1	18	0	
1503002019	930	49	3	28	0	17	1	
1503002020	1.128	39	1	25	0	13	0	
1503002021	1.340	40	1	20	0	19	0	
1503002022	1.920	30	1	15	0	14	0	
1503002023	1.204	31	1	26	0	4	0	
1503003001	886	17	0	9	3	5	0	
1503003002	1.437	24	1	14	0	9	0	
1503003003	1.660	51	1	35	0	15	0	
1503003004	1009	82	2	45	1	34	0	
1503003005	797	13	0	6	0	7	0	
1503003006	1.244	28	1	9	1	14	3	
1503003007	1.494	33	1	18	1	13	0	
1503003008	602	15	2	5	0	8	0	
1503003009	1.410	21	1	13	0	7	0	
1503003010	1.276	45	0	21	8	16	0	
1503003011	1.065	56	4	39	7	6	0	
1503003012	943	38	5	18	0	15	0	
1503003013	1.388	50	7	30	6	7	0	
1503003014	1.081	20	3	10	1	6	0	
1503003015	1.251	18	0	10	1	7	0	
1503003016	1.913	43	0	22	5	16	0	
1503003017	1.482	25	0	20	0	5	0	
1503003018	605	6	0	2	0	4	0	
1503003019	938	24	0	21	0	3	0	
1503003020	1.263	38	1	25	0	12	0	
1503003021	870	18	1	10	0	7	0	
1503003022	1.199	30	1	17	6	6	0	
1503003023	776	18	0	8	0	10	0	
1503004001	1.083	56	3	28	10	15	0	
1503004002	1.286	27	1	14	3	9	0	
1503004003	1.171	72	2	52	1	17	0	
1503004004	1.249	87	22	43	15	7	0	
1503004005	1.332	67	2	49	0	16	0	
1503004006	1.291	97	3	73	0	21	0	
1503004007	2.033	69	2	40	7	20	0	
1503004008	1.242	54	4	35	1	14	0	
1503004009	1.280	66	16	45	1	4	0	
1503004010	1.089	39	0	37	0	2	0	
1503004011	1.290	89	19	59	0	11	0	
1503004012	1.179	25	3	21	0	1	0	
1503004013	1.676	77	6	54	6	11	0	
1503004014	971	28	11	17	0	0	0	
1503004015	1.091	30	6	12	2	10	0	
1503004016	729	80	6	47	21	6	0	
1503004017	679	52	2	31	6	13	0	
1503004018	1.046	57	0	48	0	9	0	
1503004019	932	72	11	52	3	6	0	
1503004020	1.231	78	11	43	16	8	0	
1503004021	824	58	12	36	8	2	0	
1503004022	1.174	86	7	70	5	4	0	
1503004023	2.032	114	19	80	5	10	0	
1503004024	955	29	0	26	1	2	0	
1503004025	1.155	99	17	67	6	9	0	
1503004026	1.048	88	22	48	11	6	1	
1503004028	1.506	185	72	73	3	37	0	
1503004029	1.168	68	2	51	1	14	0	
1503005001	1.682	22	0	15	1	5	1	
1503005002	1.158	27	1	9	1	16	0	
1503005003	1.600	39	1	21	1	16	0	
1503005004	1.663	26	0	19	1	6	0	
1503005005	1.334	23	1	16	0	6	0	
1503005006	1.666	53	12	29	7	5	0	
1503005007	1.694	45	2	29	0	14	0	

Inmigración na cidade da Coruña. Integración vs. segregación residencial e espacial

1503005008	1.819	47	4	23	1	19	0
1503005009	1.370	64	0	47	0	16	1
1503005010	1012	68	16	17	2	32	1
1503005011	1.564	57	1	13	0	43	0
1503005012	1.702	30	0	21	0	9	0
1503005013	1.168	29	0	21	0	8	0
1503005014	1.996	63	0	26	0	37	0
1503005015	1.485	79	3	53	7	16	0
1503005016	1.431	88	24	32	1	31	0
1503005017	1.708	64	1	35	4	24	0
1503005018	2.184	31	0	16	7	8	0
1503005019	1274	72	3	41	0	28	0
1503005020	1.110	37	1	19	2	15	0
1503005021	1371	44	2	21	1	20	0
1503005022	2.095	51	0	28	8	15	0
1503006001	1.615	96	17	42	26	11	0
1503006002	1.757	119	36	65	0	18	0
1503006003	1.133	61	8	39	4	10	0
1503006004	914	79	50	19	0	10	0
1503006005	1.225	59	12	34	6	7	0
1503006006	797	34	3	25	0	6	0
1503006007	966	46	8	27	0	10	1
1503006008	1021	81	5	65	4	7	0
1503006009	1.563	89	23	43	3	20	0
1503006010	1.303	47	6	38	0	3	0
1503006011	803	51	4	41	2	4	0
1503006012	1.808	100	24	53	0	23	0
1503006013	1.177	62	0	46	0	16	0
1503006014	1.461	154	44	88	9	13	0
1503006015	1.315	68	7	47	0	14	0
1503006016	1.498	126	19	86	5	16	0
1503006017	1.356	78	20	34	10	14	0
1503006018	1.203	71	5	58	3	5	0
1503006019	1.169	62	21	31	1	9	0
1503006020	850	63	1	56	0	6	0
1503006021	1.065	101	16	74	1	10	0
1503006022	765	57	5	48	2	2	0
1503006023	1.319	46	1	36	3	6	0
1503007001	1.449	74	7	57	0	10	0
1503007002	1.650	45	0	40	1	4	0
1503007003	830	33	2	24	0	7	0
1503007004	1.563	51	0	33	0	18	0
1503007005	1.044	41	11	26	0	4	0
1503007006	1.770	78	2	61	0	15	0
1503007007	1.530	32	1	27	0	4	0
1503007008	1.473	47	2	41	1	3	0
1503007009	1.627	49	0	30	4	15	0
1503007010	1.224	45	7	34	0	4	0
1503007011	1.494	57	1	48	0	8	0
1503007012	1.643	43	2	29	0	12	0
1503007013	1.510	55	0	42	1	11	1
1503007014	1.840	50	1	43	0	6	0
1503007015	1.960	36	0	30	0	5	1
1503007016	1.310	25	0	15	0	10	0
1503007017	902	5	1	1	0	3	0
1503007018	1.437	17	2	12	0	3	0
1503007019	1.295	35	2	27	0	6	0
1503007020	1.321	29	0	10	5	14	0
1503007021	1.551	93	3	57	2	31	0
1503007022	1.353	23	1	15	0	7	0
1503007023	874	25	0	17	7	1	0
1503007024	595	10	0	9	0	1	0
1503007025	884	7	0	1	0	6	0
1503007026	848	6	0	3	0	3	0
1503007027	1.326	18	1	13	1	3	0
1503007028	1.717	52	22	22	0	8	0
1503007029	1.257	22	0	15	0	7	0
1503007030	669	16	0	13	0	3	0
1503007031	1.187	37	0	31	1	5	0
1503007032	697	27	0	13	0	14	0
1503007033	1017	14	1	8	5	0	0
1503007034	1.106	17	0	7	9	1	0
1503007035	1.657	65	0	47	1	17	0
1503007036	1.652	48	1	32	1	14	0
1503007037	1.056	12	0	10	1	1	0
1503007038	1.341	27	2	15	0	10	0
1503007039	1.322	41	2	31	0	8	0
1503007040	1.240	28	5	19	0	4	0
1503007041	1.060	26	2	17	0	7	0
1503007042	2.030	58	1	27	16	14	0
1503007043	1.372	45	1	15	10	19	0
1503008001	1.521	55	5	37	0	13	0
1503008002	863	42	1	34	0	7	0
1503008003	1.325	38	1	20	0	17	0
1503008004	2.585	188	4	46	2	136	0
1503008005	2.128	74	5	47	0	22	0
1503008006	1.253	72	0	48	0	24	0
1503009001	1.973	56	3	25	5	23	0
1503009002	3.856	118	8	78	0	32	0
1503010001	1.959	77	5	34	3	35	0
1503010002	2.610	96	10	66	5	15	0
1503010003	1.731	49	15	27	1	6	0
1503010004	1.538	36	3	3	1	6	0

Táboa 18 Poboación segundo sección censual e continente. A Coruña, 2004

2004	Total						
	Total	Extranjera	Africana	Americana	Asiática	Europea	Resto
1503001001	1.033	34	11	14	1	8	0
1503001002	870	21	2	11	4	4	0
1503001003	1.223	31	0	23	1	7	0
1503001004	1.530	66	1	53	1	11	0
1503001005	1.468	14	1	7	0	6	0
1503001006	918	34	0	27	0	7	0
1503001007	1.471	35	0	19	12	4	0
1503001008	634	46	2	28	6	10	0
1503001009	1.218	45	1	35	0	9	0
1503001010	936	18	0	17	0	1	0
1503001012	1.302	50	1	37	0	12	0
1503002001	1.017	27	5	2	0	20	0
1503002002	927	21	2	11	0	8	0
1503002003	1.485	28	1	16	0	11	0
1503002004	906	21	9	10	0	2	0
1503002005	1.127	21	0	20	0	1	0
1503002006	1.566	27	2	11	1	13	0
1503002007	1.687	17	0	5	0	12	0
1503002008	1.567	19	0	11	0	8	0
1503002009	1.486	44	0	30	0	14	0
1503002010	1.404	16	1	12	1	2	0
1503002011	1.061	16	1	11	0	3	1
1503002012	993	31	1	15	0	15	0
1503002013	928	22	0	18	0	4	0
1503002014	1.070	13	0	10	0	3	0
1503002015	1.610	20	0	12	0	8	0
1503002016	1.237	19	0	14	0	5	0
1503002017	1.656	41	0	39	0	2	0
1503002018	1.576	49	3	27	0	19	0
1503002019	920	35	1	16	0	18	0
1503002020	1.209	47	2	33	0	12	0
1503002021	1.339	20	1	7	0	12	0
1503002022	1.978	28	2	16	1	9	0
1503002023	1.310	19	0	13	0	6	0
1503003001	917	12	0	8	1	3	0
1503003002	1.445	13	0	10	0	3	0
1503003003	1.736	27	1	14	0	12	0
1503003004	963	30	2	11	2	15	0
1503003005	814	10	0	7	0	3	0
1503003006	1.327	21	1	8	0	12	0
1503003007	1.516	24	0	15	0	9	0
1503003008	645	11	0	5	4	2	0
1503003009	1.483	20	0	13	0	7	0
1503003010	1.340	41	1	23	6	11	0
1503003011	1.072	25	2	12	7	4	0
1503003012	933	17	0	12	0	5	0
1503003013	1.417	35	2	24	4	5	0
1503003014	1.191	27	2	21	0	4	0
1503003015	1.322	15	0	8	0	7	0
1503003016	1.895	24	0	10	0	14	0
1503003017	1.522	26	1	15	0	10	0
1503003018	632	6	0	5	0	1	0
1503003019	1.007	19	3	13	0	3	0
1503003020	1.252	22	4	16	0	2	0
1503003021	855	14	1	9	0	4	0
1503003022	1.250	27	0	15	2	10	0
1503003023	834	17	1	12	0	4	0
1503004001	1.141	71	1	46	9	15	0
1503004002	1.347	29	1	15	4	9	0
1503004003	1.264	44	8	23	2	11	0
1503004004	1.348	50	12	34	1	3	0
1503004005	1.407	36	6	25	0	5	0
1503004006	1.320	27	1	16	0	10	0
1503004007	2.089	47	4	25	7	11	0
1503004008	1.298	44	2	34	0	8	0
1503004009	1.395	46	2	36	3	5	0
1503004010	1.124	8	0	6	0	2	0
1503004011	1.291	45	8	28	0	9	0
1503004012	1.240	19	0	19	0	0	0
1503004013	1.711	44	2	33	2	7	0
1503004014	1.021	19	0	17	1	1	0
1503004015	1.197	24	7	11	0	6	0
1503004016	788	51	3	30	12	6	0
1503004017	697	21	0	10	2	9	0
1503004018	1.037	28	0	24	0	4	0
1503004019	964	32	11	19	0	2	0
1503004020	1.271	49	3	28	11	7	0
1503004021	802	26	2	20	0	4	0
1503004022	1.224	28	0	24	0	4	0
1503004023	2.146	72	16	38	11	7	0
1503004024	1.034	27	1	18	0	8	0
1503004025	1.146	26	6	18	0	2	0
1503004026	1.089	55	18	30	0	7	0
1503004028	1.514	93	38	29	1	25	0
1503004029	1.223	50	1	35	0	14	0
1503005001	1.702	24	2	16	1	3	2
1503005002	1.199	29	0	15	0	10	4
1503005003	1.659	22	1	10	2	9	0
1503005004	1.551	27	0	20	1	6	0
1503005005	1.352	26	4	15	0	7	0
1503005006	1.752	42	6	27	0	9	0
1503005007	1.791	43	0	31	4	8	0

Inmigración na cidade da Coruña. Integración vs. segregación residencial e espacial

1503005008	1.880	38	1	22	1	14	0
1503005009	1.386	43	0	33	1	9	0
1503005010	991	53	8	15	0	27	3
1503005011	1.684	37	0	13	0	24	0
1503005012	1.735	28	2	17	0	9	0
1503005013	1.188	19	0	14	0	5	0
1503005014	1.943	43	1	31	0	11	0
1503005015	1.441	66	0	54	7	5	0
1503005016	1.382	54	15	22	1	16	0
1503005017	1.609	71	2	44	6	19	0
1503005018	2.000	35	3	16	7	9	0
1503005019	920	41	0	13	0	28	0
1503005020	1.031	29	1	19	0	9	0
1503005021	916	29	0	10	2	17	0
1503005022	1.728	53	0	41	3	9	0
1503006001	1.619	60	3	21	33	3	0
1503006002	1.817	81	20	55	0	6	0
1503006003	1.174	35	8	22	0	5	0
1503006004	952	79	54	18	0	7	0
1503006005	1.281	50	3	39	0	8	0
1503006006	744	26	0	23	0	3	0
1503006007	950	31	4	26	0	1	0
1503006008	898	16	2	13	0	1	0
1503006009	1.569	72	6	47	6	13	0
1503006010	1.378	29	4	24	0	1	0
1503006011	840	32	5	21	2	4	0
1503006012	1.854	88	8	60	3	17	0
1503006013	1.228	53	5	44	0	4	0
1503006014	1.448	82	16	62	0	4	0
1503006015	1.359	46	8	36	0	2	0
1503006016	1.589	87	17	57	3	10	0
1503006017	1.324	65	7	31	17	10	0
1503006018	1.240	35	8	26	0	1	0
1503006019	1.173	23	3	14	0	6	0
1503006020	923	64	2	57	0	5	0
1503006021	1.075	77	22	51	0	4	0
1503006022	775	21	5	14	2	0	0
1503006023	1.412	46	3	39	0	3	1
1503007001	1.468	39	8	27	0	4	0
1503007002	1.673	36	1	30	0	5	0
1503007003	795	22	1	17	0	4	0
1503007004	1.525	34	0	27	0	7	0
1503007005	1.098	18	3	12	0	3	0
1503007006	1.752	53	0	36	0	17	0
1503007007	1.414	29	0	24	0	5	0
1503007008	1.356	22	1	14	0	7	0
1503007009	1.609	40	0	28	4	8	0
1503007010	1.350	54	2	49	0	3	0
1503007011	1.485	27	1	25	0	1	0
1503007012	1.649	47	0	32	0	15	0
1503007013	1.647	54	11	33	0	10	0
1503007014	1.849	47	0	40	0	7	0
1503007015	2.027	28	0	26	0	1	1
1503007016	1.424	30	0	21	0	9	0
1503007017	989	7	1	3	0	3	0
1503007018	1.566	9	1	7	0	1	0
1503007019	1.378	16	1	14	0	1	0
1503007020	1.243	27	0	19	0	8	0
1503007021	1.555	52	1	34	2	15	0
1503007022	1.336	10	0	7	0	3	0
1503007023	891	11	1	9	0	1	0
1503007024	606	1	0	0	0	1	0
1503007025	909	6	0	2	0	4	0
1503007026	891	4	0	2	0	2	0
1503007027	1.370	12	0	12	0	0	0
1503007028	1.847	21	1	19	0	1	0
1503007029	1.345	33	1	26	0	6	0
1503007030	699	20	0	18	0	2	0
1503007031	1.161	23	2	21	0	0	0
1503007032	682	28	0	21	0	7	0
1503007033	878	4	0	4	0	0	0
1503007034	1.167	20	0	10	6	4	0
1503007035	1.669	37	1	18	1	17	0
1503007036	1.448	37	7	18	1	11	0
1503007037	1.185	17	0	15	1	1	0
1503007038	1.412	29	2	17	0	10	0
1503007039	1.341	33	2	25	0	6	0
1503007040	1.311	24	1	21	0	2	0
1503007041	1.044	32	2	26	0	4	0
1503007042	1.860	45	1	20	14	10	0
1503007043	1.198	54	1	23	18	12	0
1503008001	1.597	44	1	37	0	6	0
1503008002	934	27	9	13	0	5	0
1503008003	1.386	30	0	17	0	13	0
1503008004	2.207	136	3	29	0	104	0
1503008005	2.003	52	2	42	0	8	0
1503008006	1.182	41	0	34	0	7	0
1503009001	1.004	32	3	13	8	8	0
1503009002	1.593	11	0	5	0	6	0
1503010001	1.651	43	3	20	1	19	0
1503010002	2.196	48	8	29	1	10	0
1503010003	1.805	62	11	49	0	2	0
1503010004	1.566	40	2	2	2	2	0

NOTAS DE RODAPÉ

$$QL = \frac{(X_i/T_i)}{(X/T)}$$

1 A fórmula do Coeficiente de localización é $QL = \frac{(X_i/T_i)}{(X/T)}$, onde QL = Cociente de localización da nacionalidade en cuestión, X_i = Poboación da nacionalidade en cuestión no distrito, T_i = Poboación total no distrito, X = Poboación total da nacionalidade en cuestión no concello, T = Poboación total no concello

2 O índice de disimilaridade, compara a distribución dos grupos de poboación entre si. A súa

$$ID = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n \left| \frac{x_i}{X} - \frac{y_i}{Y} \right|$$

formulación é onde x_i é a poboación do grupo X no distrito/sección censal i ; X a poboación do grupo X no conxunto da cidade; y_i a poboación do grupo Y no distrito i ; Y a poboación do grupo Y no conxunto da cidade e n o número de distritos/seccións do concello.

3 Brown e Chung (2006) mediron valores de 0,6 e 0,64 entre os afroamericano e os caucásico e aqueles e os asiáticos no condado de Franklin en Ohio par ao ano 2000. Wong (2005) obtiña un valor de 0,77 entre os branco e os negro sen Washington D.C. a partir de datos censuais.

4 No mesmo ano, a cidade de Barcelona rexistra unha porcentaxe de poboación estranxeira en situación de amontoamento do 16%.